

The Project Gutenberg eBook of Helena Wrede: Romanttinen kertomus Kustaavi II Adolfin
ajalta

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Helena Wrede: Romanttinen kertomus Kustaavi II Adolfin ajalta

Author: G. H. Mellin

Translator: Robert Mellin

Release date: April 27, 2009 [eBook #28620]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK HELENA WREDE: ROMANTTINEN KERTOMUS
KUSTAAVI II ADOLFIN AJALTA ***

Produced by Tapio Riikonen

HELENA WREDE

Romanttinen kertomus Kustaavi II Adolfin ajalta

Kirj.

G. H. MELLIN

Suomentanut R. M. [Robert Mellin]

Jyväskylässä,
Jyväskylän kirjapainossa, 1879.
H. F. Helmisen kustantama.

I.

Oi ihmis-sydän! Olentomme onnettomuuden ja onnen ihmeellinen vallitsija! Ei voi kukaan polkea tuomioitasi, tuomittessasi meitä joko elämään tahi kuolemaan. Tutkimaton! Itse olet tuomari ja teloittaja ja — rikollinen.

Oi ihmis-sydän! Taivaallisen valon säteiden ihmeellinen kangastus! Pyhä maailma, sisimmän sisumme iäisistä kipinöistä muodostettu! Ei mikään maallinen voima voi häiritä sitä paratiisia, jonka itsellesi luot,

ja kuitenkin sen ihanuus on katoavainen ja muuttuvainen, niinkun häälyväin pilvien hahmut taivaalla, jotka, kyyneliksi muuttuneina, maahan putoavat. Miksi kantaa ihanin onnesi omaa turmaansa helmassaan?

Sinä iäisen tulen tytär, joka kätket näkymätöntä ihanuuttasi rinnassamme, joka vapiset valtimoissamme ja elät elostamme! Hellätuntoinen, raskaasen tomuhuntuun peittynyt enkeli! Miksi etsit onneasi ulkona itsestäsi? Miksi ja'at toisille hellyyttä, joka kuluttaa meitä heidän vuoksensa, niinkun uhria epäjumalan kuvalle? Ah! Moitittava silmäys jumaloituu silmistä, loukkaava ajatus, jonka synkeä hetki vastaamme viskasi lemmityn huulilta, kohtaavat sinua musertavaisesti, niinkun taivahan salamat. Sinä hentoinen, kaino nunna, maallis-elämän vankilassa vapiseva, taivaasen ja kuolemattomuuteen kyynelten harson läpi katseleva! Sinä kärsit ja kuolet, ihmis-silmän huomaamatta kärsimistäsi!

Taiteilija vaan, innostuksensa unelmissa, julkenee lähennellä pyhyttäsi. Hän näkee ja tietää mitä tunnet, mitä toivot. Taiteen ja lemmen oikeudet ovat yhtäläiset: ulkonaisten suhdetten pinnan läpi silmäillä sielun syvimpään pohjaan.

Indian muinaistarut kertovat että, ennenkun ihminen luotiin, taivaan ylevät henget, toisiaan lempiessään, kohtasivat toisiaan ja yhtyivät yhdeksi ajatukseksi; mutta kun ensimmäinen ja jalompi ihmiskunta tuli maan päälle, sen lempiväiset yhtyivät yhteen silmäykseen. Nyt liittää rakkaus sydämen sydämeen, ja silmäys kuvastuu silmäykseen, ja ajatus sulaa ajatuksen kanssa yhteen, ja ne kaksi lempivää puolisoa eivät ole kaksi, vaan yksi: he tuntevat toisensa ja katsovat toistensa läpi, ja heidän sielunsa läpinäkyväisyys toinen toiselle on heidän autuutensa. Mutta pimeyden henki vaeltaa ihmiselämän läpi, huntuu ilkkuvilla kasvoillaan. Hän hiipoo niin mielellään vieraan tunteen lempivän rintaan, hän houkuttelee nurjan silmäyksen lempivän silmistä, hän synnyttää loukkaavan ajatuksen lempivän sielussa: ja löydettyään yhden ainoan ajatuksen, yhden ainoan tunteen toisen puolison sydämessä toiselta salatuksi, nostaa hän huntunsa ja liehtoo ensimmäistä tuhon tuottavaa kipinää, joka on tarttunut heidän onneensa, ja silloin voi ainoastaan heidän loppunsa maan päällä pelastaa heidän lempensä taivaalle.

II.

Ohut seinä erotti pienoisen, yksinkertaisen kamarin vanhan kirkkoherran suuremmasta tuvasta. Suuri, kullattu uudin, raskaalla, tummanpunaisella samettisella esiripulla varustettu, valtasi melkein kolmannen osan huonetta ja suuremmoisella loistollaan sitä enemmän erosi huoneen muista vähistä ja kohtalaisista kaluista.

Jumalinen Saara, kirkkoherran vaimo, lykkäsi rugin luotaan, otti himeästi palavan lampun käteensä ja lähestyi varovaisesti uudinta. Hän piti lamppua selkensä takana, ettei sen valo, hänen oman silmäyksensä kanssa, pääsisi varjostimien sisäpuolelle häiritsemään siellä nukkuvaa.

Lumivalkealla pään-aluksella makasi nukkuva neiti. Kaksi viisitoista vuotiasta kättä, joiden välitse musta hiuskutrinen kiekuroitsi, peittivät ristiin laskettuina hänen kasvojaan, joista ainoastaan sievä leuka, väriltään kun ruusun valkoisimmat lehdet, oli näkyvissä.

Kun eukko muutamia silmänräpäyksiä surullisella mielihyvällä oli katsellut uinailevaa, siirtyi hän pois, asetti lampun pöydälle ja meni ulos.

Kaikki oli hiljaa tässä pienessä kamarissa; lampun himeä valo tunki varjostimien väliin ja valaisi uutimen sisäpuolella rippuvaa kannelta, kuvastaen vipajavia säteitään kultaisen ristin timantteihin, joka mustassa nauhassa rippui kantelen kielillä.

Äkkiä nousi kuunteleva tyttö istualleen, ja hänen suuret, siniset, varjostimien välitse heloittavat silmänsä, tirkistelivät levottomasti ympäri huonetta. Hän ojensi kätensä kohti korkeutta, ja rukoileva mieli kuvastui hänen ihaniin kasvoihinsa. Tämä nuori tyttö oli yksi noita hoikkia, ylhäisesti kasvatettuja olentoja, joiden jalot muodot melkein aina sisältävät syvätunteisen ja haaveksivan sielun, ylevävoimaisen ja intohimaisen.

Huomattuaan yksinään olevansa, tyttö taas kallistui vuoteelle, laski kätensä ristiin ja silmäili, ajatuksiin vajonneena, himeästi kimmeltäviä timantteja.

Syvä huokaus kohautti hänen rintaansa; kyynel kiilsi hänen silmässään, kiiluvassa kirkkaudessa noille

kalliille kiville vertoja vetävä.

Hänen sielunsa häälyi vähitellen surullisten muistojen sinertävälle virralle, niinkun uinaileva joutsen keinuu keveillä laineilla. Pyhään unelmien maailmasta, johon hänen sielunsa liehui, luikahti toisinaan ajatus, kainossa kuiskeessa, hänen tummanpunaisten huuliensa ylitse.

"Poissa! i'äti poissa!" huokaisi hän, ja ristiin lasketut kädet irtausivat toisistaan, niinkun rauenneina tästä karvastuttavasta ajatuksesta.

"I'äti!" jatkoi hän, syvälle, syvälle vavahtaen ja kirkkaan kyynelen irtautuessa hänen silmäripsiltään ja verkalleen vierressä hiljaisesta kauhistuksesta kalvettuvaa poskea alas.

"Hänen kyynelensä olivat niin polttavan kuumat! Ah! oliko hänenkin rintansa täynnä synkeitä aavistuksia?"

Lamppu rätisi ja sen valo leimahti yhtäkkiä, ikäänkun sammuaakseen. Tyttö kohautti äkisti päätänsä, tempaisi samettiset varjostimet syrjään, ja katsoa tuijotti liekuttavaan liekkiin. "Pimeä tulee! — Se sammuu! — Oi Jumala! — Ja minä olen yksinäni!"

Hätätynyt yritti kavahtamaan ylös; mutta jäi polvilleen vuoteellensa. Pyhä tunne täytti hänen kokonansa. Taas veti hän tummanpunaisen esiripun eteensä, ikäänkun hämärän harsolla kainosti peittääkseen ruumistaan omilta silmiltään.

"Enpä olekaan yksinäni!" kuiski hän. "Sinä näet minun; sinä varjelet orpoa!" — Laski sitte vapisevat kätensä ristiin kasvoilleen, ja äänetön rukous liikutteli hiljaa polvistuneen huulia tumman purppuran varjossa.

Hiljaa kuiskittu rukous leyhki hänen hengityksensä kanssa kantelen kielille, ja eräs salainen sointu, ainoastaan rukoilevan aistien kuultava, väikkyy hänen ympärillään, ikäänkun kaiku enkelien harpuista äärettömästä etäisyydestä.

Hän rukoili lapsuutensa viattoman iltarukouksen. Oli kun lapsuuden rauhan leyhkä, noiden hänelle hyvin tunnetuin sanain olisi liehunut hänen pänsä ja rintansa ympärillä.

Hän rukoili kaikkein rukousten rukouksen — verkalleen, pyhällä ponnistuksella, puhtaan hartauden hellällä todella. Taivaallinen voima virtaili hänen olentonsa läpitse ja täytti hänen vakaalla luottamuksella taivaalliseen Isään, nöyrällä uskalluksella, hiljaisella toivolla.

Hän luki siunauksen itselleen juhlallisesti heltyneenä. Oli kun taivas olisi ympäröinyt hänen sielunsa rauhallaan: hänen rintansa hengitti niin keveästi, sydämensä sykki niin vapaasti.

Vielä kerran leimahti lamppu. Hämärä valo värähteli esineillä ikäänkun kuoleutuen. Samassa kun tyttö vajosi vuoteelle ja kääräisi keveän peitteen ympärilleen, sammui tämä vähäinen valo, ja yö levitti siipensä uinailevan ylitse. Öisissä varjoissa piilivät kuitenkin taivaan enkelit, jotka rakkaudella silmäilivät vartioitun viattomuuden pyhää lepoa.

III.

Tuvassaan, tulehman valossa, istui eräänä myöhempänä iltana, suuren pöydän vierellä, hurskas, i'äkäs kirkkoherra Hattulanius, lukien ja tutkistellen erästä lukua kreikkalaisessa Uudessa Testamentissään. Hänen valkoisten hiusten varjostamalla otsallaan asui raskaita huolia, niin näytti, ja ainoastaan pyhän sanan jumalallinen voima, joka piti hänen ajatuksiaan työssä, voi antaa ja säilyttää rauhaa ja lohdutusta hänen sydämessään. Hänen asuntonsa oli yhtä köyhä ja yksinkertainen, kun pukunsakin, ja useat tyhjät hyllyt takan puolisella seinällä osoittivat että hänen, vaimon tarkalla talouden hoidolla säästyneet, varansa olivat kuluneet hätäytyneiden pitäjäläisten auttamiseen tänä kovana aikana. Vanhus nojasi päätänsä kättä vasten ja kuunteli nurkissa vinkuvaa tuulta, kun yht'äkkiä muutamia kovia paukauksia kuului ovella. Samalla kun elähtynyt pappi nousi vieraalle ovea avaamaan, hyökkäsi kamarista hänen vaimonsa ja pidätti häntä hätäisellä innolla.

"Jumalan tähden, Antti kulta, älä avaa!" huusi hän. "Voivat olla kulkureita tahi Kasakoita taikka Venäläisiä tahi muuten varkaita ja rosvoja!"

"Mitä ajattelet, Saara!" vastasi vanhus. "Olkoonpa ketä tahansa, niin aukaisen Jumalan nimessä! Jos

on joku, joka tarvitsee suojaa pahassa ilmassa, niin pitääköön hyvänään mitä voimme tarjota. Jos ovat vihollisia, niin jätämme itsemme Herran haltuun; — jos emme hyvällä aukaisisi, se vaan ärsyttäisi heitä yhä enemmän."

"Aukaise!" ärjyi kauhistuttava ääni ulkopuolella: "aukaise, muuten on tämä tuhannen hökkeli ilmi tullessa kaikissa nurkissaan, ennenkun ennätätte akkunareijästä köntiä ulos." Eukko puristi aina hätäisemmin miehensä käsivartta. Mutta tämä käski hänen mennä kamariin, ja kun eukko oli tehnyt käskyn mukaan, aukaisi hän oven.

Takan punoittava valo kohtasi useampia ratsumies-hahmuja, jotka eriskummaisena vilinästä liikkuvat ulkopuolella. Tukeva mies lammashahmo-turkissa ja ketunnahkaisessa lakissa, ankaroilla aseilla varustettu, hyppäsi hevosen selästä ja astui matalasta tuvan ovesta sisään, toisella kädellä tarttuen pappia kaulustaan ja toisella välkyttäen lyhyttä miekkaansa. Silmänsä lentelivät, tarkastellen, ympäri huonetta, ja hän kysyi sitten papin nimeä, perhettä ja likiseutua.

Kun vanhus vapisevalla äänellä oli vastannut kysymyksiin, mies taas meni ulos.

Matala-äänistä, vieraskielistä puhetta kesti nyt moniaita minuuttia, vapisevan ukkorukan siitä vähintäkään ymmärtämättä.

Sitte astui moniaita ratsumiehiä alas ratsailta. Eräs heistä, joka näytti olevan etevin, nostettiin toisten avulla satulasta ja vietiin tupaan.

Tämä oli komeasti puettu uljas mies, näöltään noin neljäkymmenen vuotias. Hohtavat aseensa osoittivat sotilas-säätyä ja hänen mustain silmänsä raukea katsanto sekä seuralaisten huolellinen vaarinottavaisuus, että hän oli haavoitettu.

Vietäessään huolestuneen papin ohitse hän loi häneen kiivaan ja tuiman silmäyksen, sanaakaan virkkamatta. Hattulanius kiirehti vetämään suurta, koristettua nojatuoliaan, ainoata kallisarvoista huonekaluaan, paitsi pienessä kamarissa olevaa uudinsänkyä, takan eteen, ja haavoitettu istui siihen. Leveähartioinen mies, joka näytti olevan haavoitetun herran uskollinen palvelija, kuiskaisi herralleen muutamia sanoja; tämä näytti vähän mieltävän ja antoi sitte vieraalla kielellä muutamia käskyjä, joiden johdosta kaikki hänen seuralaisensa, paitsi palvelijaa, poistuivat huoneesta.

Oudot matkalaiset menivät pirttiin, missä papin palkkaväki asui. Hevoiset pantiin talliin ja suojuksiin ja kaikellaisia kaluja kannettiin tupaan, puhuttelematta huoneen isäntää ainoallakaan ystävällisellä sanalla. Sillä aikaa kävi papin vaimokin esiin, ja nähtyään haavoitetun upseerin, hän unhotti kaikki muut asiat, pitääkseen harrasta ja toimesta huolta vieraan mukavuudesta. Tämä loi häneen ääneti silmänsä, mutta käänsi ne kohta taas valkean puoleen, johon ajatuksissaan katsoa tuijotti.

Saatuaan tärkeimmät asiat toimitetuiksi, palvelija tuli katsastamaan herransa haavan siteitä. Hän riisui häneltä takin ja liivin, ja nyt näkyi, että vasempi olka oli siteissä. Siteitä korjattaissa kuului äkkiarvaamatta kanteleen hiljainen helinä sisemmästä kamarista, mutta se vaikenä, vanhan papin-vaimon sinne sisälle riennettyä.

Sävelet olivat kumminkin tarkkauttaneet vieraan huomiota. Viitaten käski hän papin lähemmä astumaan, ja uteli nyt häneltä, tosin vähän muukalaisella murteella, mutta hyvällä ruotsin kielellä, mikä huone se oli, johon hänen vaimonsa oli mennyt.

Pappi sanoi sen olevan hänen naistensa kamari, mutta varsin ahdas. Kuitenkin sanoi hän mielellään antavansa sen vieraalle, jos tämä katsoi sen isoa tupaa paremmaksi.

Outo sotilas ei vastannut, eikä tohtinut pappikaan pitkittää puhetta, vaikka hänen kyllä teki mieli.

Hetkisen aikaa itseksensä mietittyään hän siis lähti ulos koettamaan, eikö hän muun väen joukossa, jonka hän tuota pikaa oli saanut vieraikseen, voisi siivo-tavoin saada tietää, ketä olivat. Hän astui pirttiin, tupaan, joka oli puoleksi ulko-, puoleksi asuinhuone, varustettu avaralla tuli-sijalla keskellä lattiaa, mataloilla seinillä, joissa oli ikkuna-rei'ät akkunain asemesta, ja korkealla katolla, johon, tulisijasta nousevan savun sekaan, kaikehisia kaluja, yksin vaatteitakin, oli ripustettu. Siellä oli nyt, papin molempain renkien suureksi kauhuksi, tusina sotamiehiä ottanut koko sivupuolen pirttiä haltuunsa. Lattialle olivat he rivittäneet satulakannettavansa pään-alaisiksi ja niiden päälle sekä vuoteeksi levittäneet lampaannahkoja, jotka olivat papin pirtissä kuivamassa. Näillä lepäili nyt, ihan kun tiheä jono uhkaavia kanuunoita laivan partaalla, noiden hurjain soturien, loikova, mutta yhtähyvin järjestetty rivi.

Muudan heistä, eräs punapartainen Saksalainen, ei kumminkaan maannut heidän joukossaan, vaan kuhnosteli sinne tänne tuvassa, innokkaasti hankkien ateriaa, johon kuului lammas, otettu papin omasta lammansavetosta.

Hattulanius ei tohtinut virkkaa mitään tätä hänen vierasvaraisuutensa omavaltaista käyttämistä vastaan, vaan kääntyi aivan tyyneellä mielin muukalaisen keittäjän puoleen, toivottaen hänelle ja hänen tovereilleen makuisaa atriaa.

Saksalainen nyökäytti päätään, sanaakaan virkkamatta.

Nyt kutsui pappi esiin molemmat renkinsä, jotka kokonansa hämmästyneinä olivat siirtyneet tuvan loukkoon, mistä katselivat noita rohkeita vieraita. Toinen heistä pantiin noutamaan isoa pyttyä olutta, jota vastoin toista käskettiin jättämättä vieraita yksinään. Pappi toivoi, näetsen, todistajan läsnä-olon estävän heitä olemasta mielivaltaisemmat, kun välttämättömästi tarvittiin. Sitten puhutteli vanhus taas Saksalaista ja kysyi mistä vieraansa tulivat.

"Novgorodista", oli vastaus.

"Missä oli heidän johtajansa saanut haavansa?"

"Novgorodin luona."

"Mihin aikoi hän matkustaa?"

"Novgorodiin."

Pappi ei paljon viisastunut viekkaasti tirkistelevän ratsumiehen lyhyivistä vastauksista. Vielä loi hän tarkastelevan silmäyksen rivissä lepääväin ratsumiesten päälle, ja vähän mietittyään huomasi hän heidän kaikkein olevan muukalaisia, luultavasti värväytyitä Saksalaisia Jaakko De la Gardien armeijasta, joka tätä nykyä kävi sotaa Venäjällä. Pappi poistui nyt taas, sittenkun hän suomeksi oli käsenyt renkiä tarkasti pitämään silmällä vierasten liikkeitä. Kun vanhus taas tuli omaan tupaansa, oli palvelija onnellisesti korjannut herransa haavan ja papin vaimo ruvennut atriaa hankkimaan, mikä oli tehtävä yhtä haavaa keittiönä ja salina olevassa isossa tuvassa.

Soturi, joka ei kaihtinut huoneellisia huolia, luultavasti sen tähden, että sodassa oli niihin tottunut, suvaitsi mielellään kaikkityyni saapuvillaan toimittaa, ilman että mietintönsä siitä häiriytyivät. Toisinaan näytti hän tuskittelleen haavansa tähden ja liikahteli tuontuostakin äkkipikaisesti; mutta muuten istui hän hiljaisena paikallaan, leikitellen silkkitupsuin kanssa, jotka rippuivat hänen miekkansa kallisarvoisessa kahvassa, minkä palvelija oli asettanut hänen vierelleen.

Pappi istui penkille vähän ulommaksi, tarkemmin häntä katsellakseen, jota vastoin palvelija meni ulos, vieläkin toimittamaan herransa asioita.

Vieraan otsa oli sievästi muodostettu, hänen sysimustissa, kiharaisissa hiuksissaan näkyi joku harmaakin karva. Tuikat silmänsä olivat yhtä mustat. Sievä suunsa, jonka päällitse kaksi suurta, mutta huolellisesti kammattua, viikseä levisi, näytti tottuneen ainoastaan komantamaan. Koko vartensa ilmaisi ankaruutta ja sotaista kurjuutta. Papin sydämelle ei juuri tuntunut hyvältä ajatellessaan, että hän rauhallisessa asunnossaan suojeli mokomia vieraita. Hänen hyväntahtoinen ja toimekas vaimonsakin aina huolestui huolestumistaan, jota enemmän hän tarkasteli oudon soturin kolkkoa hahmua. Ja näin vallitsi vanhusten ennen levollisissa ja rauhallisissa sydämissä pelko ja levottomuus.

Yleisen hiljaisuuden tuvassa vallitessa, ovi avattiin naisväen kamarissa, joksi vanhus oli sitä sanonut, ja nuori, murhepukuinen, erinomaisen ihana, neiti astui sieltä ulos.

Eukko riensi kohta pelvoissaan ja hämmästyksissään häntä vastaan ja kuiskaisi hänelle jotakin korvaan.

Sivu mennessään tervehti tyttö kaikella kunnioituksella outoa soturia ja leijahti, eukkoa käsivarresta kiinni pitäen, suuremmasta ovesta ulos. Jotakin niin erinomaista ja lumoavaista oli tämän taivaallisen olennon odottamattomassa ilmauksessa, että soturi liikkumattomana ja hämmästyneellä ihastuksella kauan katsoa tuijotti hänen jälkeensä, ennenkun käänsi kysyvän silmäyksensä vanhan papin puoleen. Tämä oli isällisen hyvyyden hymyllä seurannut armaan olennon ulosmenoa, niin ettei huomannutkaan vieraan silmäyksiä.

Soturi oli kumminkin ääneti, vaikka levoton uteliaisuus kuvastui hänen kasvoihinsa.

IV.

Ei kauan viipynyt, ennenkun vanha nainen tuli takaisin sen ihanan olennon kanssa. Tytön vaatetus oli kallisarvoisempi, kun että hän voi olla tämän vanhan parikunnan tytär, ja koko hänen käytöksensä, luonteva ja arvollinen kun ruhtinattaren, osoitti ylhäisempää säätyä.

Nyt, kun kaunottaren taas oli vieraan ohitse mentävä, liikahutti tämä päätään, ikäänkun leppeästi tervehtiäkseen, vihjauksella osoittaen tahtovansa neitoa tupaan jäämään.

Tytön vienoihin kasvonjuonteisiin kuvastui nyt hiljainen hätäisyys. Hän totteli heti ja istui kirkkoherran viereen, ikäänkun häneltä suojelusta ja puollustusta etsien.

Nyt avasi vieras suunsa: "Mikä tämän paikan nimi on?" kysyi hän.

"Elimäen pappila", vastasi kirkkoherra ja lisäsi: "Jumala antakoon teidän Armollenne onnea ja voimaa parataksenne."

"Elimäki?" matki vieras ja hänen kulmansa rypistyivät uhkaaviksi, samalla kun kalpeat poskensa silmänräpäykseksi punastuivat. "Elimäki? Hm! Onko Anjala tästä kaukana?"

"Se on juuri tässä likellä", sanoi pappi: "ja tämä nuori tyttö, neiti Heleena Wrede..."

"Wrede?" keskeytti vieras säihkyvin silmin ja hirmuisella äänellä. "Niin, niinpä minustakin näytti, kylläpä tunsin kasvонуurteista tuon kyykäärmetten suvun! Jumal' auta! Oletko Heikki Wreden tytär, häh?"

Rajusti liikahtaen nousi tätä sanoessaan uhkaava hahmu istuimeltaan, ja samalla putosi hänen miekkansa kolisten lattiaan. Äkisti kumartui hän sitä ottamaan, viskasi tupen luotaan, ja heilutti välkkyvää säilää, joka takkavalkean edessä näytti veriseltä.

"Sano!" komensi muukalainen, jalkaa lattiaan polkien. "Oletko sen petturin tytär?"

"Rukoile vierasta säästämään henkeäsi, lapseni!" sanoi pappi hiljaa ja vapisten, nostaen rintaansa vasten nojauneen tytön seisalleen ja viitaten häntä polvilleen lankeamaan.

Tyttö totteli ja ojensi, hätäisesti ja rukoilevasti silmäten, kätensä hirmuista miestä kohti, samalla kun pappi laski toisen kätensä hänen päänsä päälle ja ojensi toisen, sekä rukoillen että torjuillen, vieraan puoleen. "Hellyttäköön kaikkivaltias Jumala sydämenne, ankara herra", huokasi tämä hengen mies.

"Puhu, vai eikö kielesi osaakaan muuta kun sähistä?" ärjyi vihastunut. "Sano, onko äitisikin se?" Hänen näitä viimeisiä sanoja sanoessa vapisi toki hänenkin äänensä.

"Oi Jumalani!" puhkesi tyttö sanomaan: "olen sekä isätön että äiditön. Veljenikin varmaan on jo kuollut. Saatte siis antaa minunkin kuolla, mutta, jos mahdollista, ei näin julmasti — ei näin hirmuisella hetkellä..."

"Kuollutko? Onko äitikin kuollut?" sanoi vieras. "Siis kuollut kumpikin!"

Hän viskasi miekan luotaan ja vaipui alas nojatuolille, peittäen käsillään kalpeat kasvonsa.

Tyttö ei tohtinut nousta ylös, laski vaan kätensä ristiin ja näytti hartaasti rukoilevan, johon rukoukseen vanha pappikin yhdistyi.

Iäkäs papin vaimo oli seisonut liikahtamatta kun kivettynyt kauhistuksen kuva toisessa päässä huonetta, koko tämän hirmuisen melskeen kestäessä. Nähtyään miehensä ja kalpean kuolinuhrin hartauden, hänkin toipui, niin että tuskallisesti laski kätensä ristiin ja rukoili.

Hurja vieras katsahti ylös. Kyynel oli kostuttanut hänenkin silmänsä. Hän loi ne tyttöön, ja syviä liikutuksia näytti hänenkin sielussaan taistelevan. Hänen kasvonsa ilmaisivat näitä vaihtelevia liikutuksia jalolla eloisuudella.

Viimein sanoi hän vapisevalla äänellä: "Nouse ylös, nuori tyttö, ja kiitä Jumalaasi! Älä pelkää enään!"

"Kiitä myöskin vierasta herraa!" kuiskaisi pappi.

Tyttö nousi, kävi vapisten vierasta käteen ja painoi sen huulilleen. Sitte piteli vieras tytön kättä omassaan, katseli kummallisella osanottavaisuudella hänen kasvojaan, veti hänen hiljaa luoksensa ja vihdoin asetti tämän hennon olennon polvillensa. "Oletko äiditönkin?" kuiski hän hellästi, mikä oli odottamatonta ja sentähden sitä liikuttavampaa kuulla hänen suustansa. "Lapsi raukka, mitäpä sinun on syytä... Onko nimesi Heleena?" Tyttö vastasi myöntämällä.

"Heleena!" jatkoi vieras, "unhota tämä hetki! En voinut hillitä itseäni. Tästä lähtien tahdon olla sinulle äidin sijassa. Sinun pitää tulla tuntemaan minua, Heleena! Heleena! Tiedänpä kenen nimeä kannat."

Hän näytti vaipuvan synkkeihin ajatuksiin. Hän katseli, silmiään poiskääntämättä, nuorta tyttöä, ja hänen muotonsa yhä kirkastui ja lauhkeni. Näytti kun olis hän päättänyt jotakin tykönään. "Oliko se sinun kantelesi, jota kuulin soitettavan tuolla sisällä, kun palvelijani sitoi haavani. Hyvä! huomenna tahdon kuunnella sinua! Mene nyt, lapseni! Minä olen väsyksissä! Nuku makeasti ja levollisesti, Heleena!" Hänen parran varjostamat huulensa koskettivat hiljaa tytön otsaa, ja hän nosti hänen leppeästi polviltaan pois.

Neiti loi häneen kummasti väräjävän ja kuitenkin epäröivän silmäyksen, kun samalla vanha rouva kiirehti hänelle kättänsä ojentamaan ja häntä sisähuoneeseen viemään.

V.

Yö oli jo puolessa.

Pienen kamarin lattialla uinailivat molemmat vanhukset muutamain polstarien päällä, jotka eukko sinne oli vuoteeksi levittänyt. Heleena valvoi vielä uudinsängyssään ja kuunteli, ajatuksiin vajonneena. Kaikki oli hiljaa ulkopuolisessa huoneessa, missä outo soturi palvelijansa kanssa nukkui. Kaikki oli hiljaa pihalla, jonne muudan ratsumiehistä oli asetettu vartijaksi oven ulkopuolelle.

Heleena nousi hiljaa ylös, ulos katsoakseen. Kamarin akkuna ei ollut pihalle päin, vaan päin erästä puistoa, joka vähän matkan päässä huonerakennuksesta piiloitti eriskummaisista varjokuvia tukevien puunrunkojensa välissä. Kirkas kuutamoo kuvaili heleitä valoja hankien hahmuille, ja pienen kamarin ulkopuolella oli valoisa, niinkun hyvin valaistulla näyttämöllä.

Nyt hiipi eräs soturi varovaisesti metsästä ja lähestyi akkunaa. Hän katseli tarkoin ympärilleen, josko vahti, joka käyskenteli toisella puolella huonerakennusta, häntä huomaisi. Musta villakoira, jota hän nuorasta talutti, ettei se itseään ilmaisisi, seurasi häntä levottomana, mutta tottelevaisena.

Hän tuli niin lähelle, että kallisti kasvonsa akkunaruutua vasten ja kurkoitti kamariin katsoakseen.

Keveänä, kuulumattomana kun henki, hiipi tyttö vuoteeltaan, käärittyään suuren kaulaliinan ympärilleen. Herättämättä muuten keveä-unisia vanhuksia, lehahti hän heidän ohitsensa. Hän nojasi käsivartensa akkunan puitetta vasten, ja vinoon tulevat kuun säteet kohtasivat hänen lumivalkoista otsaansa ja rintaansa.

Nuorukainen, nähtyään tämän kirkastetun olennon, laski merkillisesti sormensa huulilleen. Tyttö teki samaten, ja he katselivat toisiaan kauan sikeässä, tunnon ilmeisessä hiljaisuudessa.

Jo viimein nosti nuorukainen kätensä sydäntään vasten, sitte osoitti hän päätänsä, juurikun henkensä olisi vaarassa ja laski taas äkisti sormensa suulleen.

Kyynelät täyttivät tytön silmät. Hän pyhkäisi ne kaulaliinansa nurkalla pois ja nojasi päänsä kättä vasten, surumielin katsellen kuutamon valaisemaa nuorukaista.

Lopuksi nuorukainen painoi hiljaa huulensa akkunaruutua vasten. Pikaisella liukahuksella riensi impi vastaamaan hänen suukkoseensa, ja heidän huultensa toisiaan kohdatessa levisi huurua lasille; joka peitti heidän kasvonsa toisiltaan.

Nyt koettivat he suudella toisten ruutujen läpitse, mutta aina tuo kamala huuru peitti lasin.

Nyt viittasi nuorukainen surullisesti, teki vielä vaitiolomerkkinsä ja siirtyi takaperin.

Tyttö laski kätensä yhteen, kallisti surullisena poskensa akkunan pieltä vasten, ja katseli hänen jälkeensä, kunnes hänen kyynelensä ja metsän varjot perin peittivät nuorukaisen.

VI.

Koittavan aamuruskon ensimmäinen himeä kimellus valaisi suurta huonetta, jossa ankara vieras sotasänkyyn levitetyllä karhuntaaljalla oli nauttinut levotonta unta, palvelijansa hoitamana.

Eräs vahdista avasi hiljaa oven ja odotti käskyjä.

"Me jäämme tänne!" sanoi haavoitettu, ylöskatsahtava päällikkö.

"Mene levolle, Ruupertti! Käske luokseni joku toinen vahti. Katso, Ruupertti, ettei mitään väkivaltaa tehdä. Maksa kaikki mitä miehet tarvitsevat! Olen lähettävä sinua käskemään, sitte kun tahdon pukeutua."

Ratsumies palasi oven luota ja sulki sen hiljaa mennessään. Palvelija huolitteli vähän aikaa herraansa, lykkäsi kallisarvoisen, hyvin raudoitettun laatikon niin lähelle sänkyä, että makaava helposti ylettyi siihen, ja meni ulos.

Samassa silmänräpäyksessä astui sisälle eräs sotilas, joka jäi oven viereen seisomaan, äänettömänä ja liikkumattomana, kun kuvapatsas.

Päällikkö katseli häntä tuikasti tutkituin silmin ja loi ne sitte akkunaan, jääden mietintöihinsä, jolla aikaa yhä heleämpi purppuravallo levisi ruuduille. Rajun soturin sielu antautui muiston unelmien valtaan. Niinkun siipirikkoisen kotka, äkkijyrkästi laukuillen ja uloslennoissaan keskeytyen myrskyssä liitelee kohisevain aaltojen päällä, niin hänenkin ajatuksensa mittailivat hänen myrskyisen elämänsä kirjavia näköaloja, elämän, joka oli täynnä verisiä taisteluja ja kummallisia seikkailuksia, mutta tahraamattoman sotilasmaineen jalostuttama ja kaunistama. Mitä ihanimpia kuvia, hänen sydämelleen pyhiä ja kalliita, muistui hänelle toisinaan mieleen, ja silloin tällöin livahti äkisti joku sana hänen parran kaunistamilta huuliltaan.

"Hän on kuollut! sanoi hän itsekseen, ja hirmuisiin kuoleman kamppauksiin tottunut soturi tunsu kamalan värityksen tunkevan sydämensä läpitse.

"Kamala!" lisäsi hän vähän aikaa vaiti oltuaan. "Ja kuitenkin — rakastan häntä vieläkin! — Rakastan häntä tyttäressään!"

Nousevan auringon ensimmäinen säde kohtasi akkunaa, niinkun salaman vikevästi lennähtävä valo. Hän liikahtui äkisti päätänsä ja käänsi pois kasvonsa. Mutta pian katseli hän taas aina kirkkaammin valaistua akkunaa.

"Niin, minä tunnen että rakastan tuota herttaista olentoa! Hän on yhtä kaunis, kuin äitinsäkin, mutta puhtaampi. Hän on viaton!"

Hiljaisen mielihyvän ilmaus levisi hänen kasvoihinsa, kun ihanan neidin hahmu liehahti hänen muistossaan. Ja pian ilmausi ikäänkun häpeänkin tunne hänen miehuullisiin kasvoihinsa.

"Mutta minä olen uhannut häntä! Miekkani on ollut paljastettuna hänen päänsä päälle!"

Hän rypisti suutuksissa mustia kulmiaan. Kuitenkin saivat hänen kasvonsa pian tyynen näkönsä jälleen. "Hänen pitää tulla minua tuntemaan! Meidän pitää sopia keskenämme."

Kirkas auringon säde valaisi hänen jaloa varttansa, ja selvä tunne säteili hänen heltyneen sielunsa läpi. "Sopimus on kostoja jalompi! Hänestä on tuleva elämäni rauhan enkeli. Hyvää tahdon tehdä hänelle. Kirous on siunaukseksi kääntyvä!"

Taivaallisen tyytyväisyyden tunne lennähti sotilaan rinnan läpi. Hän tunsu kummasti herttaisen mielialan sydämessään; oli kun joku jalompi olento, heräävän hartauden tunteen kanssa, olisi hänessä syntynyt ja levittänyt rauhaa hänen tuntoonsa.

Hän lähensi huomaamattaan kätensä toisiinsa, kumminkaan niitä ristiin laskematta, ja hänen harjaumattomilta huuliltaan lähti, juurikun epäröivänä ja vapisevana, puolinen rukous, lapsuuden muistojen jäännös.

Nyt paistoi aamuaurinko täydessä kirkkaudessaan huoneeseen. Keveä uni laskeutui haavoitetun uupuneille silmäripsille, jolla aikaa liikahtamaton sotilas, joka seisoi ovella vahtijana, ponnistetuilla silmillä katseli päällikkönsä levotonta uinailemista.

VII.

Aamupäivällä istui outo soturi, sitte kun hänen palvelijansa oli hänen vaatettanut, papin nojatuolissa, uudelleen viritetyn valkean äärellä, mietiskellen monenmoista mielessään. Hän voi nyt paremmin. Unensa oli häntä vahvistanut, ja hän tunsu itsensä iloisten toiveiden elähyttämäksi.

Ukko istui ääneti akkunan vieressä, lueskellen kreikkalaista kirjaansa.

Toimekas emäntä toimitteli soveliasta aamiaista haavoitetulle vieraalle.

Heleena ei ollut vielä näkynyt.

Palvelija nosti pöydän herransa tuolin luo, ja laske sen päälle sen komeasti raudoitettun laatikon. Herra otti esille avaimen ja aukaisi erään salalaatikon, jossa oli monellaisia papereita. Hän selaili niitä hätimiten ja pani taas laatikon kiinni. Taas alkoi hän miettiä, ja silmänsä levottomasti odotellen, käännettyinä sitä ovea kohti, josta Heleena oli astuva ulos.

Eräs ratsumiehistä astui sisään. Tehtyään tervehdyksen päällikölleen, kertoi tämä Englannin kielellä, että vereksiä jälkiä oli näkynyt metsän ja huonerakennuksen välisellä peltotilkulla.

Ankaran herran kasvot punastuivat yht'äkkiä, josta voi huomata, että hän oli vihastunut. "Missä on Heleena?" virkahti hän kiivaasti.

Tuskin oli hän kuuluvalla äänellä maininnut hänen nimeään, ennenkun se armas olento seiso i ovella ja, kunnioittavasti ja arasti tervehdettyään, ikäänkun tahtoi keksiä kohtaloaan julman muukalaisen muodosta ja katsannosta. Hän kanto i kannelta käsivarrellaan osoittaaksensa, että oli valmis tottelemaan hänen käskyään, jonka hän jo eilen oli kuullut.

Malttaen mieltänsä käski ylhäinen soturi, vieraalla kielellään, asettaa vahdin ulkopuolellekin huoneusta eli kartanoa.

"Pannaan, herra Översti!" vastasi ratsumies, teki sotamiehen-omaisen kunnian osoituksen ja astui ulos.

Överstin silmät kääntyivät taas nuoren tytön puoleen, joka vapisten seiso i siellä, viattomuudessaan. Hän katseli kauan tyttöä ja katsantonsa lauhkeni vähitellen. Sodallinen kovuus sul i pois hänen mustilta kulmiltaan, ja leppeä hymy heloitti hänen oivallisten viiksiensä välitse.

"Tule lapseni!" sano i hän: "tule likemmä, Heleena!" Nuori tyttö leijahti vapisevin jaloin hänen luoksensa. Nöyrästi liikahtaen kävi soturi häntä käteen, tahtoen sitä huulilleen likistää. Kummallinen tunne lennähti nuoren neidin rinnassa, hänen ajatellessaan, että hänen elämänsä ja kuolemansa oli tuon ylpeän soturin rinnassa syvällä kätkeytynä.

Mutta vieras veti häntä likemmä luokseen, nostatti hänen alas laskettua päätänsä, katso i häntä kauan kirkkaisin silmiin ja suuteli häntä otsalle.

Kiinteä odotus ja sikeä äänettömyys vallitsi huoneessa. Vanha kirkkoherra ja hänen vaimonsa tuskin tohtivat hengittää. Mutta kun Översti suuteli nuorta tyttöä, silloin putosi ikäänkun raskas kuorma vanhusten sydämiltä. Molemmat huomasivat nyt, ettei tämä salatemppuinen vieras ollutkaan mikään kuolon sanansaattaja tälle nuorelle, heidän haltuunsa uskotulle tytölle, ja iloinen aavistus jostakin tulevaisesta onnesta lennähti heidän mieleensä.

"Helkytä kantelettasi, lapseni!" sano i Översti. "Sydämeni tarvitsee toisia säveliä, kun sotamiesten kamaloita torvia ja luikureita. Kauan on jo siitä, kun kuulin viattoman äänen."

Tyttö istui jakkaralle, jonka eukko työnsi hänen jalkainsa viereen. Hän otteli muutamia hiljaisia sointuja kantelen raikkailta kieliltä, ja säveliä laukuili hänen purpurahuuliltaan, taivaallisen heleitä ja puhtaita, ja kumminkin niin surullisesti hellyttäviä, kun miltä enkelin valitus kuuluisi, jos taivahan autuaat taitaisivat surra.

Hän lauloi:

Sinervän järven rannalla,
Metsikkö humisee;
Rukoillen neiti ihana
Suruissaan astuilee.

Mi rukouksensa lienevi

Vihannassa metsässä?
Taivas sen kyllä kuulevi
Yksinäisyydessä.

Rannalla järven sinisen
Hän nyt jo levähtää;
Ei haudast' ääntä rukouksen
Nyt kuulukaan enää.

Tytön mutkattoman, syvälle pystyvän laulun ohella oli omituinen, ikäänkun salaista kipua osoittava ilmaus noussut rajun soturin kasvoihin. Syvän kaipauksen osoite väikkyi hänen kulmissaan, ja pari utuista kyyneltä näkyi herahtavan hänen silmäripsilleen.

"Heleena!" sanoi hän, ja hänen sitä ennen jyrkästi jyrisevässä, raikkaassa äänessään tuntui nyt syvältä lähtevä vapistus; sen komentava laatu oli kun ihmeen kautta muuttunut rukoilevaiseksi; oli kuin tuo kivikova rinta olis ollut täytetty jollakin mahtavasti sulaavalla tunteella. "Heleena, jos olet maillani, kun kuolen, niin laula tuo laulu kuolinvuoteeni luona."

Salainen liikutus kohotti laulun ajalla nuoren neidon rintaa. Hän nosti silmänsä ylhäisen valtijan puoleen, jonka sydäntä hän tahtoi hellyttää, ja nähtyään jalompia ja hellempiä tunteita kuvastavan hänen jaloisiin kasvon juonteisiinsa, hänen sielussaan heräsi ihmeellinen, vapiseva ilo. Ei se ollut ilo siitä, että hän oli pelastunut kuoleman pelvosta; ei ilo siitä, että hän oli onnistunut ylevässä sävelten taidossa. Se oli jonkun salaisen aavistuksen kummallinen viehäytys, jota aavistusta hänen sielunsa ei selvään käsittänyt, mutta joka teki senkin hetken, jolloin uhkaavan miehen miekka väikkyi hänen päänsä päällä, hänelle pyhäksi, mieluiseksi muistoksi.

Laulettuaan Heleena nousi ylös, ja kun Översti rukoilevilla sanoilla puhutteli häntä, hyrähti hän ankarasti itkemään. Ajatus, että kuolema voi uhata Överstiäkin, vihiasi kun kimakka kellon ääni hänen lempeimpiin tunteisiin heltynyttä sydäntään. Hän voi ainoastaan ojentaa kätensä Överstille mielen liikutuksella, joka osoitti, että aikoi totella häntä, mutta karvaalla mielellä.

Taas otti Översti tämän hentoisen olennon ja laski hänen polvelleen. Hän avasi sen kallisarvoisen laatikon, ja vapiseva kätensä tapasi paperit, joita hän sitä ennen oli selaillut. Vielä kerran silmäili hän niitä arvelevasti, jonka tehtyä ne viskasi roihuavaan takkavalkeaan. Sitte otti hän esille erään kalliin koristuksen ja ripusti sen kimeltävät hohtokivet herttaisen laulajattaren kaulaan.

Silmänsä viipyivät mitä hellimmällä mielihyvällä neidin silmissä, ja koristettuaan hänet kallisarvoisella lahjallaan, likisti hän häntä sydäntänsä vasten.

Silloin kohahti neitosen rinta, hänen pehmoinen käsivartensa solahti hiljaa Överstin olalle, ja tummanpurppuraisina hohtavat huulensa lähenivät hänen huuliaan. Översti vastasi hänen suukkoseensa, ja siihen sulahti nyt perin hänen sotaisia sydämensä.

VIII.

Överstin haava parani pian. Monta sanaa oli kulkenut hänen ja Ruotsin armeijan välillä, joka nyt oli Venäjällä. Mutta jokaisen sieltä tulleen ratsumiehen otti Överstin väki kohta vastaan ja vei päällikön luokse, niin että monta päivää kului, ennenkun vanhan rovastin kiihkeä uteliaisuus saada tietää vieraansa nimen tuli tyydytetyksi. Överstin tätä ennen kalpeat kasvot kävivät sillä välin eloisammiksi ja nuorekkaammiksi. Hän näyttikin nyt menestyvän niin hyvästi, ettei hänen väkensä enään kuullut pois lähdöstä mainittavankaan.

Heleena liehueli kun hempeä hengetär hänen ympärillään. Koko hänen olentonsa oli käynyt varmemmaksi, kaino sydämensä ei vavahtanut enään jokaisesta liikutuksesta. Hänen sielunsa, joka sitä ennen oli niinkun joku noita harppuja, joilla tuuli soittelee epämääräisiä, ihmeellisen ihania, katkonaisia, pikaan raukeavia säveliä, oli nyt saanut mielialansa. Viisitoista vuotta oli astunut askeleen lapsuuden ajattelemattomista iloista ja suruista vaurastuneen nuorukaisen ylevämpään tuntoon tarkoituksensa perästä.

Sillä ihmeellisellä ja monesti itsensä kanssa riitaisella voimalla, joka on omituista herkkätuntoisen sydämen intohimoissa, oli Heleenan sydän kiintynyt tähän ylhäiseen, ensiksi kuolon enkelinä hänelle ilmestyneen vieraasen. Yksin vieraan ensimmäinen hirmuinen uhkauskin oli salaisen pelvon

eriskummaisella voimalla temmannut hänen sydämensä hänen puoleensa. Se hellyys, se jalo tunne, joka juhlallisilla hetkillä puhkeili Överstin suljetusta rinnasta, ja joka kohteli häntä hehkuvalla lämpöisyydellä, sytytti, syvällä neitosen sydämessä, vastaavan tunteen, jonka mahtava tuli läpivirtaili häntä, niinkun uudella elämällä yläilmoissa.

Oli myrskyinen, pilkkopimeä ilta, kahdeksan päivää Överstin pappilaan tulosta. Vilkas tulehma levitti liekkuvaa valoaan tupaan. Översti istui pää kättä vasten nojattuna ja katseli noita vilkkaita liekkiä, jotka ikäänkun osoittivat olemisensa lyhyestä hetkisestä. Kirkkoherra istui jakkaralla, käyttäen valkean valoa mieluiseseen kreikkaisen kirjan lukemiseen. Molemmat naiset olivat huoneessaan.

Äkkiä käännähti Översti vanhuksen puoleen. "Olen jo kauan ajatellut kysyä teiltä, kunnian arvoinen Isä Hattulaneus", sanoi hän, "millaisten suhteiden johdosta tuo nuori aatelisneito on tullut teidän taloonne. Koska nyt olemme yksinämme, niin pyydän teitä käyttämään tilaisuutta, kertoaksenne sitä minulle."

"Ah! ankara herra ja ritari ja Översti tahi kenraali!" alkoi pappi, kiireesti kirjansa sulkien, ja huokauksella keventäen kauan puhepakkoista mieltään. "Suokaa anteeksi, etten tiedä kunnianimitystänne, enkä muutakaan nimeänne..."

"Sanokaa minua vaan Överstiksi!" keskeytti häntä vieras: "nimestä vähän lukua, kun ette kumminkaan ymmärrä sitä, tahi ette osaa sitä ääntää. Mutta asiaan."

"Ankara herra Översti!" jatkoi pappi, taas huoaten, nähtyään toivonsa saada tietää vieraansa nimen menneeksi. "Tapaus on surullinen. Jos Teidän Armollanne on jotakin moitetta Anjalan leskirouva vainajaa vastaan, jota me kohdaltamme rakastimme ja kunnioitimme..."

"Jättäkää pois mitä ette tiedä, Herra Saarnamies!" keskeytti häntä Översti.

"Ankara armonne antakoon anteeksi palvelijanne tuhuuden!" rukoili kirkkoherra, kovin säikähtyneenä katsahduksesta, mikä Överstin sysimustista silmistä oli välähtänyt häntä kohti. "Olen, jos Jumala suo, summittaisin selittävä asian, sillä kielen lahjalla, joka minulle annettu on. Jalomielinen leskirouva Kerttu, joka omaa puoltaan lienee ollut ylistettyä Ungern von Sternbergin sukua — Armollinen Herra! Pyydän kaikesta sydämeistäni Teidän Armoanne olemaan armollinen. Mutta en voi olla mainitsematta hänen nimeään. Kyllä ymmärrän Teidän Armonne vihjauksen ja olen heti kohta jatkava. Mainittu leskirouva asui Anjalassa, tässä Elimäen pitäjässä, jossa minä mahdotoin Antti Hattulanius olen pastorina ja kirkkoherran viran toimittajana. Hän, sanon minä, asui täällä, sanon minä, aina siitä ajasta, kun autuain Kaarlo Yhdeksäs lahjoitti hänelle muutamia taloja täällä Elimäessä, hänen miehensä, urhoollisen herra Heikki Wreden, miehekkäästä teosta Kerkholman luona, kun tämä riensi kuninkaalleen apuun, ja auttoi hänen pulasta, antaen hänelle hevosesensa, niin että hänen Majesteettinsä sen selässä pelasti itsensä omalla kädellään ja miekallaan, lähinnä Jumalan apua. Mutta urhoollisen Heikki-herran täytyi kumminkin surkeasti heittää henkensä Puolalaisten veristen miekkain alla. — Mutta näenpä Teidän Armonne käyvän malttamattomaksi: tahdon siis vaan lyhykäisesti mainita, että leskirouva Kerttu on kuollut, ja että nuori neiti Heleena asuu minun ja vanhan vaimoni luona."

Översti kavahti kiivaasti tuoilta, mutta myhähtäen poisti malttamattomuutensa ja sanoi varsin lempeästi, ett'ei yhä pahemmin tyrmistyttäisi vapisevaa kertojaa: "Tiesinhän sen jo ennestäänkin, arvokas Antti Isä! Mutta miksi tuli Heleena juuri *teidän* taloonne, sitä tahdoin tietää."

"Ankara Armonne!" pitkitti kirkkoherra. "Minä olin autuaan leskirouvan rippi-isä, ja kun hän kuoli ja talo poltettiin ja poika kuoli, niin otimme tytön luoksemme, siksi kun ehtisimme saada tietää Kuninkaan armollisen tahdon tässä asiassa. Minä kirjoitin Hänen Majesteetilleen jo viime kevännä, mutta emme ole vähintäkään vastausta saaneet. Kenties on tällä viattomalla suvulla vihollisia..."

Hän kävi äkisti äänettömäksi Överstin silmäyksestä, mutta sai taas rohkeutensa jälleen ja lisäsi omituisella hurskauden innolla. "Mutta olenpa varma, ettei Herra ole orpoa hylkäävä. Kuninkaan sydän on Herran kädessä, niinkun vesiojat, ja hän kääntää sen minne tahtoo. Hän on kääntävä tytön vihollisten hankkeet hyväksi. Hurskas neiti Heleena on rippilapseni ja niin kauan kun minulla on rauha huoneessani, ja muru leipää pöydälläni, olen hänen kanssansa sen jakava. Kaikesta isänsä tavarasta ei hänellä ole muuta jälellä, kun tuo uudinsänky, jossa nukkuu. Mutta Herra antaa ystävilleen heidän nukkuissaankin mitä tarvitsevat: Päivä on tuleva, jolloin hän saa takaisin, mitä häneltä vääryydellä otettu on."

Överstin silmät säihkyivät kummallista tulta, mikä ilmaisi, että hän tarmokkaalla tahdollaan hillitsi rinnassaan kuohuvat mielen liikunnot. "Mitenkä kävi, kun talo poltettiin?" kysyi hän lopuksi.

"Se kävi niin, Armollinen ja Ankara Herra!" vastasi pappi: "että irtonainen Venäläisjoukko Tatareja ja Kasakeita kävi ryöstöretkellä täällä ja poltti sekä Anjalan että muut kylät ja talot joka suunnalla, kunnes

kuninkaan urhoolliset sota-päälliköt Brönitzin luona voittivat koko Venäjän armeijan. Jumala varjelkoon kuningasta ja vahvistakoon häntä, että hukuttaisi viholliset mahtavalla urhoollisuudella! Herra Översti! suvaittakoon minun kysyä, onko meillä armeijastamme mitään toivoa ja tohtivatko meidän miehet etsiä vihollista ja mitellä miekkoja hänen kanssansa kentillä?"

"Kerttu rouva oli siis kuollut jo ennen hävitystä?" kysyi taas Översti.

"Niin, hän nukkui kuoleman uneen kuukautta ennen", jatkoi kirkkoherra: "ja nuori neiti Heleena oli jo silloin, sen suuren hädän aikana, luonamme, niinkun rouva vainaja oli määrännyt, siksi kun hänen sukulaisensa ehtisivät tulla Liivinmaalta häntä noutamaan. Rouva ei tahtonut, että näin nuori ja hento neito jäisi kotiin, koska siellä vaan oli kaksikymmenen vuotias isäntä, nuori Fabiani herramme. Oi, sitä hyvää Fabiani herraa! Tosin oli hän huima ja huikentelevainen, mutta kyllä hän aikaa voittain olisi taantunut, jos olisi elää saanut. Mutta hän paloi huoneisiin tahi otettiin vangiksi. Siivo neiti Heleena surikin häntä niin katkerasti, mutta kumminkin alkaa nyt, Jumalan kiitos, hänen surunsa lievetä."

Översti palkitsi kertovan vanhuksen hyväksyvällä pään nyökäyksellä.

Tästä ilahtuneen kirkkoherran katsanto kävi nyt tuttavallisemmaksi. Hän jatkoi: Teidän Armonnel! Voipa liikuttaa kenenkä sydäntä tahansa, kun niin nuori mies, kun Fabiani herra, noin temmataa pois puolivälissä elämänsä päiviä. Tunnustan rakastaneeni häntä sydämestäni, erittäinkin hänen äitinsä ja sisarensa tähden, vaikka hän teki minulle monta pahaa kepposta. Mutta minun käy sääliksi tätä hurskasta ja viatonta Heleena, että hänen täytyy kärsiä sukunsa vihollisten tähden; sillä sanotaanpa suvun vihollisten lähettäneen Venäläiset sinne. Herra tuomitsee. Hän voi kääntää kaikki hyväksi."

"Mitä siis tiedätte suvun vihollisista, Antti Isä?" keskeytti häntä Översti äkisti.

"Oi, mitäpä minä tiedän, miesparka?" sanoi kirkkoherra. "Mitä vainaja ripissä on minulle ilmoittanut, sitä en saa, enkä taida ilmaista. Mutta tahdon rukoilla Herraa, että vainajan viholliset ja vainoojat saattaisivat yhtä kristillisellä mielellä, yhtä sovinnollisina, ja yhtä viattomina, kun hän, astua Hänen tuomio-istuimensa eteen, joka tutkii sydämet ja munaskuut. Hän antoi kuolinhetkellään kaikille anteeksi, senpä tähden lepääkin hän rauhassa, ja vanhurskasten lapsia on Herra aikansa muistava ja koroittava. Sillä jota Herra kurittaa ja nöyryyttää, sen hän jälleen koroittaa!"

Kirkas ja tyven katsanto vanhuksen silmistä kävi syvälle sotilaan sydämeen. Oli niinkun joku mahtava henki olis puhellut tästä jumalisesta äijästä.

Översti nojasi, ajatuksiin vaipuneena, päänsä kättä vasten ja viittasi kirkkoherralle, että vaikenisi.

Hattulanius näytti vähän hämmästyvän viittauksesta, mutta totteli. Hän otti uudelleen kirjansa ja alkoi lukea, jonka ohella kuitenkin aina tuontuostakin joku silmäys vilahti kirjan yli miettivän vieraan puoleen.

Lopuksi virkkoi Översti: "Jos teidän tekee mielenne, arvokas Isä, niin menkää naistenne luokse ja kysykää neiti Heleenalta, tekisikö hyvin ja tulisi tänne ilahuttamaan sydäntäni jollakulla laulullaan."

IX.

Eräs ratsumies toi kirjeen Överstille. Kuninkaan vouti paikkakunnassa tuli myös samalla. Kirkkoherra meni ulos voutia puhuttelemaan, toivoen häneltä saavansa tietää vieraansa nimen, Överstin kirjettä lukiessa.

X.

Mutta nimismiehellä oli surullinen uutinen ilmoitettavana, nimittäin, että nuori kuningas, saatuansa tietää Wreden suvun loppuneen, oli antanut sen läänitykset muille, ja tahtoi neiti Heleena asumaan leskikuningattaren luona Nyköpingissä, kunnes hän saataisiin oivalliseen naimiseen. Kuningas lupasi

samalla ensi syksynä lähettää noutamaan nuorta neitiä hoviinsa. "Mutta kuka on vieraanne?" keskeytti vouti puheensa, sanomainsa parhaassa vauhdissa.

"Sitä en voi sanoa; sillä enpä tiedä sitä itsekään", vastasi kirkkoherra.

"Niinpä saatan minä teille ilmoittaa," virkkoi hiljaa vasta tullut ratsumies, joka oli kuullut heidän kuiskeisen puheensa, ja kallisti päänsä molempien kuuntelevien korvain puoleen: "Hän on se suuri Laske Pelle."

Vouti kalvettui hämmästyksestä, samalla kun kirkkoherra punastui, luullen ratsumiehen tekevän hänestä pilkkaa, kunnes hän ratsumiehen muodosta huomasi hänellä olevan täyden toden. Molemmat pysyivät kumminkin ääneti ja Hattulanius meni naistensa luokse ilmoittamaan tätä merkillistä keksintöä, jolla aikaa vouti teki muutamia syviä kumarruksia Överstillle, joka, rypistynein kulmin, oli lakannut kirjettä lukemasta ja nyt viittasi häntä astumaan likemmäksi.

Kuultuaan oudon soturin nimen vouti sai odottamattoman uutisen, jota hän päätti hyväkseen käyttää. "Ankara, korkea-arvoinen Herra!" sanoi hän. "Teidän korkea Armonne on siis se, joka tästä lähtien tulee ottamaan ruunun tulot tässä pitäjässä. Kaikesta sydämmestäni toivotan Teidän Armollenne onnea ja siunausta, ja toivon Teidän Armonne tulojen lahjoitusmaista aikaa voitain käyvän suurimmiksi, kun autuaan leskirouvan aikana. Kuitenkin tulee minun saattaa Teidän Armonne tietoon, että rahvas on kovasti veroitettuna, ja viimeinen Venäläisten hävitys lamasi niin voimat, että kansa tarvitsee aikaa toipuakseen ja voidakseen verojaan suorittaa. Sen lisäksi ovat viholliset polttaneet Anjalan kartanonkin, niin ettei Teidän Armonne siellä saa kattoa päänsä päälle. Teidän Armonne katsonee kentiesi parhaaksi antaa tulongne arennille, jotka tulot minä, jos Teidän Armonne näkee hyväksi tarjoukseni hyväksyä, säännöllisesti ja ajallaan olen suorittava Teidän Armollenne."

Voudin lopetettua puheensa, kääntyi Översti palvelijansa puoleen, sanoen: "Anna satuloida hevoseni. Kaksi miestä seuratkoon minua. Muut jäävät tänne. Te, nimismies, lähdette opastamaan!"

Överstin ääni ja katsanto olivat senkaltaiset, ettei koskaan kauan viipynyt, ennenkun häntä toteltiin.

X.

Kun Översti palasi ratsastamasta ja sodanomaisella taidolla nelisti pappilan kartanolle, kohtasivat hänen silmänsä ihanan Heleenan, joka seiso i ovipieleen nojaten ja häntä katsellen. Heleenan kauniilla kasvoilla näkyi joku mielikarvouden ilmaus, joka sitä ennen oli ollut useita päiviä poissa, ja tervehdys, jolla hän vastaanotti Överstin, osoitti uljaampaa arvoisuutta, kun minkä Översti koskaan ennen oli hänessä havainnut.

Översti hyppäsi kepeästi hevosen selästä ja läheni neitoa. Nyt astui kirkkoherrakin rouvansa kanssa etehisen portaille, katsannoltaan kylmänä ja pelkääväisenä, joka kylmyys ja pelko vähitellen oli poistunut, aina vieraan tulopäivästä alkaen, mutta nyt näytti kahta kamalampana palanneen.

Ikäänkun pakollisella nöyryydellä he kumarsivat hänelle.

Översti tunsi äkisti kuuman leyhkän poskissaan. Vieno punastus näkyi hänen kasvoinsa sotaissu murteissa. Mutta jalon tunnon ilmaus kiils i hänen mustissa silmissään, ja hän kävi miehekkäällä majesteetillä nuorta neitosta käteen. Silmäyksensä viipyivät mielellään tytön ihanain kasvojen vienoissa ja kuitenkin ilavissa juonteissa. Tytönkin olento suli kohta, Överstin näkemästä, ylevämmäksi luottamukseksi, herttaisemmaksi tunteeksi. "Tule, Heleena!" sanoi Översti ja vei hänen huoneesen. "Tuon sinulle terveisiä kodistasi. Olen käynyt paikalla, missä äitisi koti oli. Kohta on se nouseva tuhastaan."

Heleenan silmät viipyivät, levottomasti kysyväisinä, hänen kasvoillaan.

Översti viskasi kaapun olaltaan, päästi miekan vyöltään ja istui tavalliseen nojatuoliin. Kirkkoherra ja hänen rouvansa näyttivät vaipuneen kiinteään odotukseen. Mutta Översti ei heistä pitänyt enään mitään, vaan viittasi Heleenalle, että noutaisi kantelensa.

Nuori neitonen totteli, toi tämän säveltensä armaan tuudun ja istui soturin jalkain vierelle. Hän lauloi:

Pois isänsä kotoa rientääpi
Isän nukkuissa neitonen,

Ja metsässä valonen loistaapi,
Ja vinkuupi tuulonen.

Leipää vie köyhälle neitonen,
Mink' itse on säästännyt;
Ja aamun koitteessa punainen
On metsä — jo päivä on nyt.

Isänsä neitonen kohtaapi:
Pois silmäini edestä, sa!
Hän murheella metsähän rientääpi,
Siell' olo on rauhaista.

Kolme päivää neitonen majassaan
Puutettansa huokaapi,
Hän rientääpi metsähän tuskissaan,
Ja neitosen huomaapi.

Hän vuotehen tekeepi kuolleelle,
Sille neitosen laskeepi;
Ja surusta haudan partaalle
Hän itsekin kuoleepi.

Laulun ajalla Översti nojasi päänsä kättä vasten, ja silmäyksensä laulajattareesen näyttivät osoittavan, että hän tässä laulussa tunnusteli jotakin erityistä merkitystä, ehk'ei voinut sitä huomata. Pitkään ja aateksivaisena vaiti oltuaan virkkoi hän: "Heleena, lempilapseni! Tule istumaan polvelleni. Tule likemmä sydäntäni! Minä kerron sinulle jotain."

Översti antoi vihjauksen kirkkoherralle ja hänen rouvalleen, joiden nyt täytyi mennä pois, vaikka molemmat harvoin katkerammin pettyneellä toivolla kun nyt olivat lähteneet omasta huoneestaan.

"Heleena!" sanoi Översti: "Annan sinulle kauniimman kaikista muistoistani, ainoan, mikä on ollut sydämelleni jonkin niminen. Olet vielä nuori, tyttöseni, mutta sinun tulee se ymmärtää. Sinun pitää itkeä huoltani, minä kun en itse enään taida itkeä. Sanopas minulle, Heleena, sepitsetkö itse noita laulujasi, vai oletko ne muilta oppinut? Jos sinulla itsellä on ajatuksia ja sanoja lauluihin, niin laita laulu minullekin kertomuksestani. Taidatko kuvailla kahta sisarta, jotka kasvoivat mahtavan isänsä kartanossa, kauniita kun kaksi ruusua, toinen punainen, toinen valkoinen. Vieraalta maalta tuli nuorukainen, isänsä miekka vyöllä, ja nähtyään ne molemmat sisarukset hänen sydämensä hehkui punaisen puoleen, mutta valkoinen huomasi, hiljaisuudessa kynelehtäen, hänen rakkautensa. Nuorukainen suuteli punaista, ja valkoinen surkastui. Mutta kavaloita olivat ne sukkokset, jotka nuorukaisen huulia lämmittivät. Hänen sotaan mentyään, noutamaan laakeriseppeltä häikensä, tuli ankara ritari valkoisen rakkautta pyytämään. Mutta valkoisen sydän etsi parempaa turvapaikkaa, kun miehen povea: kalvettunut kätkeettiin hiljaa haudan kolkkoon morsiusvuoteesen. Silloin otti ritari punaisen omakseen, ja he jättivät isän kodin ja sisaren haudan. Mutta vieras nuorukainen tuli takaisin ruusuaan etsimään. Oi, tyttöseni! Kovia valoja vannoi hänen täristynyt sydämensä punaisen tyhjässä kamarissa, verestävän iltaruskon paisteessa. Julmia kirouksia purki hän hänen puistossaan pilkkopimeänä syysyönä. Mutta puoliyöstä alkoi hiljainen kuutamo ja hän itki kuumia kyyneliä valkoisen haudalla."

Syvästi liikutettuna ja kiinteästi odottaen oli neitonen kuunnellut kertomusta. Surullisna seisoi hän allapäin, pyhkien kyneleitään, jotka verkalleen vierivät hänen poskilleen.

"Heleena!" jatkoi Översti vapisevalla äänellä. "Tahdon jutella enemmän! Pettynyt nuorukainen ajeli ritarin jälkiä ja puustit toisensa perästä, jotka nyt seurasivat heidän onneaan, ne olivat nuorukaisen kostoja."

"Ritari taisteli vihollista vastaan jota ei nähnyt, mutta jonka vainouksen hän tunsi, kunnes hänen kohtalonsa kuitenkin viimein soi hänelle kunniarikkaan kuoleman ja kuolemattoman nimen. Mutta sukunsa oli hävitettävä maan päältä, semmoiset olivat kirouksen ja kostonhimon sanat."

Heleenan kalvettuvilla poskilla kynelet jähmettyivät, ja hän katsoi äänettömällä tuskalla kertojaa hänen synkeihin silmiinsä.

"Äitisi, nuori tyttö", pitkitti Översti, "oli punoittava ruusu, mutta sinä olet enemmän hänen sisarensa, valkoisen Heleenan näköinen. Lilja raukka! Isäsi suku on kuollut, minä tiedän sen, ja saatan sanoa sen sinulle sillä kostoni on vainonnut vainajia, mutta he ovat kuollen minulta välttyneet. Syytön olen heidän vereensä."

Heleena loi vapisten silmänsä alas, mutta nosti ne taas äkkiä taivasta kohti kummaisen näköisenä. Överstin ääni vapisi vienosti, kun sanoi: "Minäkin tahdon kiittää Jumalaa, joka on temmannut minulta pois koston ja verivelan. Heleenani, voitko unhottaa, että miekkani on välkynyt pääsi päällä?"

Tyttö painoi äänetönnä kättään sydäntänsä vasten, ja katseli Överstiä sovintoa ja anteeksi antoa osoittavilla silmäyksillä.

"Heleena!" jatkoi Översti. "Uskon silmäsi mielen-ilmausta, niinkun evankeliumia. Katso minä olen vannonut isäsi suvun maan päältä hävitettäväksi. Nimesi, koska olet viimeinen hänen sukuaan, kadotkoon minun nimeeni. Tästä päivin olet minun. Lopettakoon siis sinun rakkautesi, sovinnon pyhällä rauhalla, elämäni rauhattoman vihan. Taidatko rakastaa minua, tyttö?"

Kummallisella kiiholla, ylikuohuvan tunnon innolla, likistyi neitonen, äkisti punastuen kun uhkea ruusu, Överstin rintaa vasten, ja painaen tulisen suukkosen hänen huulillensa.

XI.

Översti oli ei ainoastaan kuninkaan käskystä, vaan vielä ihanampain ja suloisempain oikeuksien johdosta, aina siitä päivin, kun nuori Heleena Wrede oli tullut hänen morsiamekseen, tullut Anjalan ja siihen kuuluvain maatilain omistajaksi. Hän ratsasti usein emäkartanoon, jonka hän uudestaan rakennutti. Vanha Hattulanius pudisti, surullisesti katsellen, harmaata päätään, aina kun hän kirjastaan sattui nostamaan silmänsä päivittäin yhä kauniimmin kukoistavaan Heleenaan, mutta sekä hänen että väestönkin täytyi tunnustaa, että uudesta läänimiehestä oli tullut paikkakunnan suojelus-enkeli sen sijaan kun luultiin häntä veren imijäksi. Saara ei voinut koskaan kyllin ihmetellä ja kiittää Överstin arvoisaa lempeyttä, kuin talonpojat aina useammin kävivät hänen luonaan puutteitaan valittamassa.

Eräänä iltana tuli sanansaattaja Ruotsin armeijasta. Översti hämmästyti kovin, lukiessaan kirjettä, jonka sai. Hän käännähti äkkiä kirkkoherran ja hänen rouvansa puoleen, ja sanoi leppeällä huolella: "Rakas isä Hattulanius, ja te, hurskas Saara-muori, mitenkä nyt teemme. Tänä iltana tulee tänne lisää vieraita, jotka tahtovat jäädä tänne yöksi? Mihin sijoitamme ne kaikki? Niitä tulee suuri joukko, rakas Saara-muori. Mutta tottapa toimeen tultaneen. Laittakaa kalkki kohdat parhaan taitonne mukaan. Tässä on teille rahakukkaro tarpeellisiin ostoksiin. Jos Anjala olisi valmiiksi rakettu, ottaisin vieraani siellä vastaan. Mutta minun täytyy ratsastaa heitä kohtaamaan."

Heleena oli asettunut ovelle, niinkun hän aina, Överstin ratsastamaan lähtiessä teki, nähdäkseen hänen palajavan. Oli kaunis syys-ilta. Kuu oli jo noussut puiden latvain yli, ja sen hopeainen hohde valaisi pappilan kartanoa ja Anjalasta sinne johtavaa tietä. Heleena katseli aateksivaisen osanottavaisuuden tunteilla yksitotisia vahtia, noita rakastetun soturin uskollisia palvelijoita, jotka, ikäänkun kopeillen suojelemastaan päällikkönsä morsianta, juhlallisella ryhdillä astuskelivat edestakaisin, toinen toisella puolen huoneriviä, sillä aikaa kun iloisa Saara sisällä johdatti päällikön muita miehiä kokonaan toisiin toimiin kuin sotaisiin, käyttäen heitä apunaan huoneellisissa huolissaan odotettuina vierasten vuoksi.

Vihdoin kuuli kuunteleva neitonen kavioiden kuminan etäältä. Joukko tuntui olevan jommoinkin, juminasta päättäen. Heleena lähetti yhden ratsumiehistä, joka päällikkönsä morsianta velvollisesti kunnioittaen, paljain päin meni hänen ohitsensa, rouvalle ilmoittamaan odotettuina vierasten tuloa, jota vastoin hän itse seisoj kynnyksellä, epäröiden, pitikö hänen palata tupaan, vai uskaltaisiko jäädä portaille, rakastettuaan vastaanottamaan ja tervehtimään. Omituinen ujous vieraiden suhteen, jotka olivat Överstin kanssa tulossa, ja halu saada nähdä lempensä esinettä vierasten etupäässä ja ikäänkun iloita hänen kunniastaan olla vieraita etevämpi kauneudessa ja arvossa, taistelivat hänen levottomassa rinnassaan. Kummallinen kamala aavistus ahdisti häntä, mutta juuri hänen epäröimisensä, mitä tekisi, kiinnitti hänen liikkumattomaksi paikalleen.

Ratsastaja lähene kiireesti. Översti, tervehtämättä odottavaa morsiantaan, hyppäsi ensimmäisenä hevosensa selästä ja riensi ohjaksista pitelemään valkoista juoksijaa, jolla eräs kookas, valkotukkainen nuorukainen oli ratsastanut. Tämä astuikin kohta satulasta, ja Översti vei hänen nähtävällä kunnioituksella ja mielihartaudella tupaan.

Nähdessään Heleenan huikaisevan kuutamon valaisemana, seisahtui nuorukainen muutamiksi silmänräpäyksiksi juurikun hämmästyneenä. Suuret, siniset silmänsä viipyvät uteliaasti, mutta ystävällisesti neitosen katselemisessa, sitte otti hän sievällä kohteliaisuudella ja jalolla suloudella häntä kädestä samalla luoden silmänsä taaksensa Överstin puoleen. "Kuka on tämä nuori neito?" kysyi hän:

"Ette ole maininneetkaan, että saisimme tavata näin ihanan emännän luonanne, Översti De la Chapelle!"

"Armollisin Herra!" vastasi Översti: "se on neiti Heleena Wrede, viimeinen sukuansa. Hän oleskelee täällä hurskaan kirkkoherran luona, siksikun Anjala ennätetään saada uudestaan raketuksi."

Heleena, joka hämmästyvästi aavistaen huomasi sen kunnioituksen, jolla Översti kohteli outoa vierasta, kumarsi nyt syvään hänen edessään, mielien samalla, kainosti punastuen, vetämään kättään pois hänen kädestään.

Mutta vieras piti, vienosti puristaen, neidin pehmeitä sormia sormiensa välissä ja sanoi: "Minua iloittaa nähdä teitä, nuori neiti Heleena Wrede. Jalon ja mitä ylevämielisimmän miehen veri virtailee suonissanne. Velvollisuuteni on pitää huoli tulevaisuudestanne, ja koska itse tahdon ottaa sen huolen pitääkseni, niin olen antanut äitinne läänitykset toiselle, eräälle urhoolliselle ja hyvin ansiolliselle miehelle. Laittakaa itsenne valmiiksi lähtemään huomana kanssani Ruotsiin, äitini hoviin Nyköpingissä, jossa tästedes tulette asumaan. Matkalla tulee teillä olemaan mieluinen kumppani neiti Markareeta Abrahamintyttäressä, joka isänsä kanssa seuraa minua Ruotsiin."

Översti punastui melkein yhtä suuresti kun Heleena; mutta hän maltoi kohta mielensä ja sanoi: "Teidän Majesteettinne suvaitkoon minun kantaa esiin erään rukouksen! Teidän armonne on ilahuttanut minua läänityksillä ja suosiolla, joka paljon paremmin vastaa Teidän Majesteettinne jalomielisyyttä, kun toiveitani ja ansioitani. Mutta onnessani tulee kumminkin aina yksi kohta puuttumaan, jos ei Teidän Majesteettinne kukkuroitse hyvin töittänsä mittaa antamalla tämän neidin minulle vaimoksi. Suvaitkoon Teidän Majesteettinne minun ilmoittaa, että hän jo tätä ennen on antanut minulle sydämensä..."

Kuninkaan jaloisilla kasvoilla liikkui iloisa hymyily. Hän kohteli aateksivaisena vapisevan neitosen kättä, juurikun tahtoen sitä piloillaan punnita. "Saammepa puhella siitä hyvä De la Chapelle!" virkkoi hän. "Ilokseni olen käyttänyt tätä tilaisuutta palkitakseni ansioitanne minua ja valtakuntaa kohtaan läänityksillä, jotka niiden omistajattarelle eivät olleet sen arvoisemmat, kun että voin ne hänelle palkita. Mutta että uskoisin teille tämmöisen sulon ja ihanuuden, jonka vasta tänään olen tullut tuntemaan, niin minun — pitää olla iloisella ja anteliaalla tuulella."

Nämä sanat sanottuaan päästi kuningas kaunokaisen käden ja astui tupaan johon Översti, joka ei oikein tiennyt miten selittäisi kuninkaan sanat, tästä syystä ujostellen häntä seurasi.

Sillä välin oli useita herroja ja eräs ihana nainen niinikään astunut hevosten selästä alas. Outo herrasnainen riensi keveästi ja luontevasti Heleenan luokse, sanoi pikimmältään nimensä olevan Markareeta, ja otti häntä käsivarresta kiinni, astuakseen sisälle hänen kanssaan. Tuskin oikein tietäen mitä tapahtui, seurasi Heleena häntä, kun samalla musta villakoira juoksi eteen, hyppien ja liehakoiden hämmästyneelle neidolle.

Heleena kiihkeästi huudahti: "Oi Jumala!" Hän ojensi kättänsä taputellakseen koiraa, samalla kun silmänsä, eloisasti vilkkuen, kääntyivät kuningasta seuranneiden ratsumiesten puoleen, ja nyt, hevosen selästä astuttuaan, seisovivat loistoisana kehänä kahden upseerin ympärillä, kuunnellen heidän käskyjään.

Mutta outo herrasnainen, joka luuli Heleenan koiraa peljästyneen, tempasi hänen äkisti muassaan tupaan pois koiran seurasta.

XII.

Maaseudun yksinkertaisilla ruoilla katetun pöydän ympärillä istui nuori kuningas muutamain seuralaistensa, ynnä Överstin ja hänen morsiamensa sekä kirkkoherran ja hänen rouvansa kanssa.

Kuninkaan silmäykset lennähtelivät tuontuostakin ihanan Markareetan puoleen, erittäinkin kun eräs vanha hollantilainen kauppias näöltään viekas ja käytöksilleen varuisa, joka istui tytön vieressä, käänsi toisaalle silmänsä. Kuningas oli erinomaisen kohtelias tälle tyylle hollantilaiselle, mutta kohteliaisuutensa oli oikeastaan aiottu kauppiaan vilkkaammalle tyttärelle, joka hymyhuulin ja vilkkuvin silmin vastaili kuninkaan kohteliaisuuteen.

Kirkkoherra, joka oli havainnut kuninkaan alhaisuuden kaikkea kohtaan, päätti käyttää varsinkin tätä

tilaisuutta hyväkseen. Ikäänkun rohkeillakseen harvinaiselle Överstille, joka ei suvainnut pitkäveteisiä kertomuksia, lasi vanhus, kuninkaan kehoittavan käytöksen johdosta, puheliaisuutensa irralleen. Hän puhui erittäinkin Wreden perheestä Anjalassa, joka varsinkin tarkistutti kuninkaan huomiota ja osanottavaisuutta, etenkin kun tämän kanssapuheen ajalla kuninkaalta ei jäänyt huomaamatta, että Överstin kasvot synkistyivät. Molempain rakastuneiden silmäykset kohtasivat tuontuostakin toisiaan, mielen-ilmauksen ohessa, joka Överstin silmissä oli aateksivainen ja utelevainen, mutta neitosen levoton, hajamielinen ja häiriöinen.

Kun hollantilainenkin virkkoi jonkun sanan Wreden suvun loppumisesta herra Fabianiin, Heleenan veljeen, katsahti kuningas erittäin tuikasti Överstin päälle. Tämä otti kerrassa kaiken nerokkuutensa avukseen ja sanoi korkealla äänellä: "Sallikaa, armollinen herra kuningas, että käytän nämä harvat silmänräpäykset, joina teidän Majesteettinne itsenomainen läsnäolo on minulle suotuna, esittäakseni erään tärkeän asian. Teidän Majesteettinne on määrännyt minun heti kohta menemään sotaan Augdovin luokse, eikä saata kukaan mielummin kun minä rientää taisteluun Teidän Majesteettinne ruunun ja kunnian puolesta. Mutta sitä ennen rohkenen rukoilla, että Teidän Majesteettinne päättäisi minun yksityisen elämä onnen. Jos kuolen, niin tahdon jättää Wreden suvun viimeiselle vesalle, tälle nuorelle aatelisneidolle, hänen perimänsä maatilat säilyneinä. Miespuolista Heikki Wreden jälkeistä ei ole enään yhtään elossa, niinkun toivon..."

"Översti De la Chapelle!" keskeytti hänen kuningas, ylevän sankarinvihan leimauksen välähtäessä hänen kauniissa ruhtinaallisissa kasvoissaan: "Minä annan teille anteeksi tuon järjettömän ja syyttömän vihan, nuo rangaistavat vainoukset jaloa Wreden sukua kohtaan. Kunniarikkaat urotyönne peittäkööt niiden muiston unhotuksiin, ja niihin katsoen tahdon koettaa, enkö voisi enemminkin unhottaa. Tahdon koettaa, enkö voisi unhottaa oman malttamattomuuteni, kun lahjoitin teille Wreden maatilat, ilmoitettuanne, että hänen sukunsa jo oli kuollut. En millään muotoa olisi suonut, että tämä jalo neiti menettäisi laillisen perintänsä, jonka hänen isänsä ylistettävä teko oli ansainnut. Mutta Luoja, joka paremmin kun me lyhytnäköiset kuolevaiset tietää ohjata kaikki parhain päin, on suonut minulle keinon, joka voi korjata malttamattomuuteni teon. Niin saatan siis sydämellenne, urhoollinen Överstini, antaa rauhan enkelin, joka on sammuttava viimeisen vihan ja koston kipinän mielestänne ja oleva vielä yhtenä vakuutteena siitä, että urhoollisuutenne ja päällikkö-omaisuutenne tulevat isänmaalle hyväksi. Minä annan teille tämän nuoren neitosen puolisoskenne ja kutsun teitä tulemaan jouluksi Nyköpinkiin häitänne viettämään. Silloin on teillä minun lupani tätä asiaa varten eritä armeijasta. Sillä välin neiti Heleena seuraa minua sinne."

Uljas soturi näytti hämmästyvän kuninkaan sanoista. Hän ei näyttänyt oikein tyytyväiseltä. Vihdoin sanoi hän ikäänkun epäröiden: "Luuloni on, jos Teidän Majesteettinne suvaitsee minun, rukoukseni ohessa ujoilematta sanoa ajatukseni, että nuori neiti Heleena ei tule menestymään Teidän Majesteettinne hoviherrain ja ylhäisen nuorison loistoisassa seurassa. Varmaan on hän mielummin, kun että antautuisi vaaraan luikkivain ja imartelevain kavaljeerien joukossa..."

"Vai niin?" keskeytti kuningas: "niinkö luulette? Minulla on niin täysi tosi tässä asiassa, että siinäkin suhteessa valmistan teille levon ja turvallisuuden. Arvoisa Isä Antti Hattulanius! Noutakaa käsikirjanne ja vihkikää tänä iltana nämä toisiinsa. Kuitenkin on päätökseni järkähtämätön viedä tämä nuori morsian hoviini, missä sen tähden sitä varmemmin odotan kohtaavani urhoollista Överstiäni jouluna."

Levottoman Heleenan kasvot olivat milloin purppuran punaiset, milloin liljan vaaleat. Hänen nuori rintansa aaltoili väkevästi, ja työlästä oli tietää, oliko se morsiamen luonnollisesti liikutettu mieliala, vai oliko jotain erityistä hänen sydämessään, mikä nyt ilmausi vapisevan katsannossa.

Överstikin oli hämillään; mutta kuningas lykkäsi äkisti tuolin pöydän viereltä: kaikki seurasivat hänen esimerkkiään ja kirkkoherra alkoi lukea erästä pitkää ruokalukua, johon sulki esi-rukoukset esivallankin edestä.

Sillä välin saivat nuori morsian ja hänen tuleva puolisonsa mielensä malttuneiksi. Heleenan silmäys kävi varmemmaksi, ja heloitti kainoa hellyyttä sulhaistansa kohtaan; mutta eriskummaisen tuskallisena vilahti se toisinaan ympäri huonetta, ikäänkun hän olisi etsinyt jotakin. Översti oli käynyt varsin levolliseksi ja loi silmäyksiä häneen, täynnä leppeyttä ja lempeä. Hän näytti olevan tyytyväinen tähän äkilliseen tapaukseen. Muukalaisten mielestä koko seikka oli merkillinen, erittäinkin nuoresta Markareetasta, joka heti tarjoutui morsianpiiksi.

Kuninkaan viittauksesta kantoi eräs hänen hovipalvelijansa Överstin kallisarvoisen laatikon lattialle. Kuningas levitti kaapunsa sen päälle, kävi morsianta käteen, ja käski sulhasen ja papin tulemaan pienoisen, äkisti tehdyn alttarin luokse, jonne hän itse talutti morsiamen.

Kirkkoherran ääni vapisi, mutta sekä sulhanen että morsian, kun heiltä kysyttiin, tahtoivatko rakastaa toisiaan myötä- ja vastoinkäymisessä, vastasivat selvästi tahtovansa. Mutta kun he siunauksen ajaksi polvilleen langettuaan, taas nousivat ylös, oli morsian puhjennut itkemään, eikä voinut hän hillitä

kyyneliään.

Kuningas toivotti ensiksi onnea nuorelle parikunnalle, sitte muut hänen seuralaisensa ja vanha Saara. Sillä välin astui sisään kolme kuninkaan hovipalvelijaa, valmistamaan hänen yösijaansa sisempään kamariin. Musta villakoira seurasi heitä; mutta kun tämä uskollinen eläin juoksi huoneen läpi ja huomasi morsiamen, riensi se leppeästi hänen luoksensa, ikäänkun liehakoimisillaan häntä tervehtiäkseen.

Morsian katsahti ylös säpsähtyneenä mutta kumartelevat hovipalvelijat menivät kiireesti kamariin, eikä kukaan muu kun morsian — ja kenties kuningas — havainnut, että eräs heistä katsahti häneen kumman merkillisellä silmäyksellä, tehden kumartaessaan salaisen merkin sormella huulillensa.

Markareeta kuiskaisi vanhalle Saara-rouvalle: "Olivatpa äkkiodottamattomat häät! Tiesi Jumala, miten käynee. Översti ei muistanutkaan riisua miekkaa vyöltään, ja kylmä teräs oli morsiamen ja sulhasen välillä."

XIII.

Pari kivenheittoa pappilan kartanosta oli pienoinen pirtti, jota kirkkoherran vaimo käytti humalan ja suomyrtilä kuivaukseen sekä oluen panoon. Tässä muutoin autiossa vähäisessä töllissä oli kuitenkin nyt oivallinen takkavalkea loppuun palanut, niin että heleänpunainen hiilos liekutti puolinaista valoa nokiville seinille. Vanha kirkkoherra ja hänen vaimonsa lepäsivät olilla, sittekun vaimo kiireesti oli valmistanut kaikki Heleenan lähdöksi. Toinen, karhunnahalla peitetty, olkikuppo oli ai'ottu Heleenalle vuoteeksi.

Korkealla kynnyksellä, ainoalla istuimella, mikä siellä oli, istui illan toimista väsynyt Översti, ja hänen polvellaan itkevä morsian: "Rakas ystäväni!" kuiski soturi: "Olen tänään juhlallisesti saanut elämäni ihanimman osan, mutta minä temmataa pikaa pois onnestani, niin etten ennätä sanoa sinulle, mitä tahtoisin sinulle uskoa! Minulla on paljon sydämelläni, minkä tarvitsisit tietää, mutta säästän ne siksi, kunnes puolisonasi tulen sinua kotiin noutamaan. Olen iloinen tietäessäni sinun olevan etäällä vaaroista, siksikun ennätän järjestää taloutemme. Nuku makeasti, nuori morsiameni! Tiedän puhtaan sydämesi rakkaudella minua ajattelevan."

Miehevä käsivartensa syleili ja hiljaa likisti jaloa rintaa vasten tätä armasta olentoa, jonka lämpöiset huulet kohtasivat hänen huuliaan, ja jonka kiihkoiset tunteet vilkkaasti kuvastuivat hänen hempeihin, suloisiksi kyyneliksi sulaviin silmäyksiin, noihin kainosti tuttavallisiin liikennöihin, jotka puhdas rakkaus käsittää ja joihin se vastaa hellemmällä kaunopuheliasuudella, kun mikä millään kielellä maailmassa on.

"Minun täytyy mennä, lemmittyiseni!" kuiski viipyvä soturi jälleen: "Ah! huomenna ainoastaan yksi jäähyväissuukkonen! Tänä iltana on tämä viimeinen. Minun täytyy kiirehtiä, ennenkun kuningas kaipaa minua! Nuku makeasti uskollinen morsiameni!"

Kieltäytyvällä mielikarvauksella nousi hän ylös, hempeä kaipaus vavahti hänen äänessään, hänen kerran vielä kuiskaistessa: "nuku makeasti!"

Käärityään oman kaapunsa morsiamensa ympärille, jätti hän hänen yksinään ja riensi kartanoon, jossa hänen tuli maata entisessä huoneessaan, suuressa tuvassa, yhdessä kuninkaan muiden upseerien kanssa.

Kartanon vaiheilla seisoi muutamia kuninkaan miehiä vahtina, sekä ulkopuolella varsinaista asuinhuonetta, että erästä vähäistä Saara-muorin raivaamaa ruokakamaria, jossa Hollantilainen ja hänen tyttärensä makasivat; mutta pienen pirtin luokse, joka sisälsi hänen sydämensä simpukan, lähetti Översti yhden ratsumiehistään vartijaksi. Tarkastettuaan kaikki vahdit ja huomattuaan niiden olevan järjestyksessä, astui hän tupaan.

Kuningas oli jo mennyt levolle sisempään kamariin, jossa hänen kolmella kamaripalvelijallaan oli vuoteensa lattialla. Översti heittäysi äänetönnä sotasänkyynsä, silmänräpäyksen ajan katseltuaan muita upseeria, jotka uinailivat vuoteillaan lattialla, kaikki täydessä puvussa, miekat vierellä, niinkun vielä olisivat olleet niin lähellä sodan näyttämöä, ettei käynyt sen tapoja poisheittäminen.

Oli jo puoliyö ja kuutamolakkasi, niin että aina synkemmät varjot peittivät uinailevia soturia. Nyt

aukesi ovi hiljaa kuninkaan huoneesta. Översti De la Chapelle, jota kuohuiset tunteet vielä pitivät valveilla, nousi puoleksi istualleen vuoteellaan, mutta paneusi taas makaamaan, nähtyään oven avaajan vaan olevan yhden kuninkaan hovipalvelijoista, joka ihan ääneti ja keveästi hiipi tuvan läpi, musta villakoira muassa.

XIII.

Kuningas heräsi jo päivän koittaessa ja antoi käskyn heti lähteä matkaan. Hovipalvelijat varustivat nopeasti kaikki matkatarpeet, ja kiirehtivät miehistöä järjestämään, jolla aikaa Översti riensi pienoiseen pirttiin, ottamaan hyvästiä nuorelta puolisoiltaan.

Hän heti hämmästyi, kun ei nähnytkaan ratsumiestä, jonka oli sinne vahtiin pannut. Hän huusi miestä ja sai tietää, että joku kuninkaan väestä oli astunut hänen sijaansa puoliyön aikana. Se oli ollut eräs kuninkaan omia hovipalvelijoita, sanoi ratsumies.

Överstin teki mieli likemmin tutkia asiaa, mutta hänellä oli kiire. Avatessaan pirtin remuisen oven, seisoi Heleena mustassa samettisessa matkaleningissä, melkein kun leskenpuvussa, polvillaan vanhan kirkkoherran edessä, joka syvästi liikutettuna oli laskenut kätensä hänen päänsä päälle, siunaten häntä. Eriskummainen tunne valtasi nyt Överstin. Kummallisen kamala aavistus, ikäänkun kuolon kylmyys, lennähti hänen sydämensä läpi.

Hän riensi Heleenan luokse ja nosti ylös rakastettunsa, joka päättään vienosti kallistaen nojautsi hänen rintaansa vasten, mutta samalla juurikun vältti hänen suuteloaan. Kauniit kasvot olivat lumivalkeat. Suuret siniset silmät olivat itkeytyneet. Kätensä olivat kylmät.

Äänettömällä mielikarvauksella siitä eriskummaisesta värityksestä, joka nyt valtasi hänen miehekkään rintansa, painoi Översti hiljaa, ikäänkun lämmittääkseen, Heleenan hennot kädet sydäntään vasten. Nyt nosti Heleena kasvonsa hänen puoleensa, ja katseli häntä utelevin, surullisin silmin, niin että Översti ei oikein oivaltanut, pitikö hänen noista silmäyksistä keksiä jotakin hienoa nuhdetta vastaansa. Hän tunsu itsensä hämmästyneeksi, eikä kumpikaan mitään virkkanut.

Nyt leimahti äkkiä taas Heleenan rinnassa eloisa tunne. Purppurainen kimellys kohahti hänen kalpeihin poskiinsa, silmä sulahti helläksi ja hänen huulensa lähenivät Överstin huulia.

Samalla kuului torven rätinä kartanolta.

"Se on kuninkaan merkki, että nyt on lähteminen!" sanoi Översti, kiihkeämmin syleillen Heleenaa. "Meidän täytyy kiirehtiä! Hyvästi, armaani, hyvästi! Ole minulle uskollinen, oi elämäni ainoa onni!"

Heleena kiskaisi itsensä kiivaasti hänen käsistään ja heittäysi polvilleen kirkkoherran ja ääneen itkevän Saaran eteen, sekä suuteli vanhusten käsiä niin tuskallisesti, että Överstiä kummastutti tällainen käytös tältä muutoin niin arvokkaalta ja toisinaan komentavaltakin aatelineidiltä.

Heleena hypähti taas äkisti seisalleen ja heittäysi Överstin syliin. Pitikö Överstin paha mieli epäluuloa, vai oliko todellakin Heleenan helleyden osoituksessa jotakin outoa ja salamielistä. Hän tunsu rintaansa ahdistavan, huomaten tykönään kummallisen halun yksinäisyyteen, jossa voisi selvittää sydämensä ristiriitaisia tunteita. Mutta hän vei itkevän kiireesti kartanoon, missä hevoset jo olivat satuloitut ja kuninkaan seurue oli juuri ratsaille istumaisillaan. Hollantilainenkin tyttärensä kanssa oli jo satulassa, valmiina lähtemään hänkin.

Kuningas astuessaan ovelle, kohtasi juuri nuoren parikunnan. Omituisella osanottavaisuudella hymyili hän Heleenalle sekä ojensi kätensä Överstille. "Minulla on kiire, De la Chapelle!" sanoi hän. "Saatte antaa anteeksi, että hetikohta vien morsiamenne luotanne, mutta äkkikuulemattahan sen teille annoinkin. Eihän olekaan niin pitkältä jouluun, ettei aika kulua ennätä. Olkaa sydämellisesti tervetullut Nyköpinkiin, äitini hoviin. Minä tahdon, sen tiedätte Överstini, varjella rouvaanne, niinkun jalon ystävän minulle uskomaa aarretta. Yksi hovipalvelijoihini olkoon aina Heleenan kanssa ja neiti Markareeta. Voikaa hyvin, De la Chapelle! Olkaa onnellinen, niinkun urhollisuutenne ansaitseekin! Olen tervehtivä nuorta poikaanne, vaikka muuten parhaiten voitte lähettää terveisenne rouvanne muassa!"

Tumman purppuraisiksi karahtivat Överstin kasvot, hänen kumartaessaan kuninkaalle ja sitte luodessaan utelevan silmäyksen Heleenan päälle. Heleenan silmiin ilmestyi omituinen mielikarvaus mutta ei hämmästyys. Översti kävi äkisti häntä käteen, ja nyt luuli hän huomaavansa, miksikä Heleena

tänä päivänä oli näyttänyt hänestä niin kummalliselta, niin vieraalta, niin kalpealta.

Hän huomasi tykönään muserruttavan häpeän tunteen siitä, ettei itse ensin ollut ilmaissut hänelle salaisuuksiaan. Mutta kuka oli Heleenalle ilmaissut tuon asian? Hän kuiski hellästi: "Voi hyvin! armaani! Tulet vielä likemmin tuntemaan sen miehen sydäntä, joka sinua rakastaa! Ole huoleti siihen asti! ole uskollinen ja onnellinen!"

Kuningas likisti kirkkoherran kättä, kiitti Saara-muoria kohteliaisuudella ja nousi satulaan. Översti nosti morsiamensa oivallisen juoksijan selkään, jonka hän oli hänelle lahjoittanut. Kaksi hänen uskollisimmista ratsumiehistään nousi ratsaille, palvelijana ja vartijana suojelemaan Heleenaa, ja eräs piikatyttö Anjalasta seurasi häntä niinikään. Kaikki nämä hellän huolenpidon osoitukset puolisonsa puolelta liikuttivat Heleenan sydäntä, ja silmäys, täynnä uskollisuutta, silmäys, josta kaikki salamielisyys ja nuhde oli tykkänään kadonnut, kohtasi Överstiä Heleenan silmistä, kun tämä jalkojaan tömsyttävän juoksijan selästä kallistui alas, tarjotakseen hänelle viimeisen, kyynelisen, salaman nopean, ikäänkun salavihkaisen jäähyväissuukkosensa.

XV.

Vilkaalla ilolla odottivat leskikuningatar ja nuoret hovineidit kuninkaan tuloa Nyköpinkiin. Kuningas oli kirjoittanut äidilleen Tukholmasta, niin että tämä tiesi hänen tulevan sinä aamuna, mutta heti taas pitkittävän matkaansa Kalmarin laivavarville.

Torvet kajahtelivat linnan portilla; se oli merkinä, että kuningas oli saapunut.

Kuningatar, kädestä taluttava nuorinta poikaansa, kolmetoista vuotiasta herttua Kaarlo Philippiä, ja hovineitjensä seuraamana, astui nyt portaille esikoistaan tervehtimään.

Kuningas hyppäsi äkisti uljaan juoksijansa selästä ja riensi äitinsä kättä nöyrästi suutelemaan. Tämä syleili äidillisellä helleydellä kukoistavaa nuorta sankaria, ystävällisesti sivellen hänen poskia. Kuningas vastaanotti kiitollisuudella ja pojallisella rakkaudella hänen hyväilyksensä.

Sittenkun Kustavi Adolffi sen jälkeen oli suudellut veljeään, vilahtivat hänen silmänsä, epävakaisen näköisinä, hovineitien puoleen, missä ne jäivät viipymään erään armaan ja kainosti punastuvan neidin katselemiseen. Se oli ihana Ebba Brahe, hänen nuoruutensa armahinen, jonka hempeä silmäys, ainoastaan sivukiihtävän salaman tavoin, uskalsi häntä kohdata, samalla kun sydämensä sykki levottomista aavistuksista.

Tarkkasilmäinen kuningatar oli havainnut näiden lempiväin keskinäiset silmäykset, ja tyytymättömyys rypisti hänen kulmiaan. "Astukaamme sisälle", sanoi hän: "täällä ulkona on kylmä."

"Heikki!" käski kuningas: "Joudu viemään sisälle De la Chapellen rouvaa." Samassa ojensi hän käsivartensa äidilleen ja talutti häntä sisälle, hiljaa puhellen hänen kanssaan.

Kuninkaan seuralaisten joukosta riensi nyt eräs hovipalvelija, joka oli ratsastanut Heleenan vierellä, nostamaan tätä hevosen selästä ja saattamaan portaita ylös, missä pari neitiä odotti Heleenaa kohteliaasti häntä vastaan ottaakseen ja kuningattaren huoneeseen saattaakseen. Hovipalvelija, jättäessään Heleenan näille uusille saattelijoille, likisti hiljaa hänen kättään, ja Heleena vastasi, vähän vapisten, tähän äänettömään jäähyvästiin.

Heti hänen kadottuaan riensi eräs nuori upseeri esille, ojentamaan kättä hovipalvelijalle. Tämä kuiskaisi: "Minulla on kuninkaan käsky jäädä tänne. Saan asua luonasi?"

"Terve tultuasi!" sanoi upseeri. "Mutta Heikki kulta..." Hovipalvelija laski sormensa suulleen, ja riensi taas toimiinsa kuninkaan jatkettavan matkustuksen suhteen. Upseeri meni hänen muassaan.

XVI.

Oli ihana Marraskuun ilta 1614. Kirkas kuutamo kumotti härmettyneille puille, katoille ja maille. Ainoat

kynttilät, mitkä paloivat Nyköpöngissä, olivat kaksi suurta vahakynttilää vanhan leskikuningattaren makuukamarissa. Ankara ja tuima Kristiina makasi vuoteellaan, kattoon kamalasti katsoa tuijotellen. Hänen sänkynsä vieressä seisoivat polvillaan kaksi hovineitiä, nuoruuden ihanuudessa keskenään kilvoittelevaa. Toinen oli Ebba Brahe ja toinen Heleena Wrede. Vuoroittain lukivat he rukouksia saksalaisista rukouskirjoista. "Kyllä jo välttää", sanoi Kuningatar. "Menkää levolle, lapset. Ajattele Herraasi ja miestäsi Heleena — ja sinä, Ebba, ole — — — ajattelematta. Älä ajattele mitään, se on paras neuvoni. Hyvää yötä, lapset! Älä ajattele ketään miestä, Ebba! Sinulla ei ole oikeutta siihen, sanon minä. Kas niin, hyvää yötä, lapset. Vieläkin sanon sinulle, Ebba! tottele neuvojani ja ota järkesi vangiksi, laske lempi menemään! Hyvää yötä, lapset! Mutta odottakaa, lapset, ottakaa tämä toinen kynttilä mukaanne, vaikka voisittepa tulla toimeen kynttilättäkin kirkkaassa kuutamossa. Ottakaa tuo toinen kynttilä; tarpeetonta lienee uutta sytyttää! Hyvää yötä, lapset. Ebba, muista mitä olen sinulle sanonut, tiedät sen: laske lempi menemään! Nukkukaa makeasti!" Nuoret neidit suutelivat hänen käsiään, ja riensivät, iloisina, että olivat sieltä päässeet, suuren salin läpi portaille, joita myöten oli mentävä heidän kamariinsa. Kirkas kuutamo valaisi korkeasta akkunasta erästä pykälää portaissa, jolla kaksi ihmishaamua seisoivat, aateksivaisina nojauten käsipuita vasten. Toisella oli puku semmoinen kun kuninkaan hovipalvelijoilla; musta villakoira makasi hänen jalkainsa juurella. Toinen oli puettu senaikaisten upseerien tapaan.

Kun naiset astuivat avatusta salin ovesta ulos, ja kynttilän valo neiti Ebban kädestä äkkiä valaisi molempia herroja, nähtiin kaksi kahdenkymmenen vuotiasta nuorukaista.

Molemmat neidit, suljettuaan salin oven jälkeensä, seisahtuivat tähän hämmästyneinä, heidän kasvonsa osoittivat, ettei mikään odottamaton kohtaaminen ollut heitä hätyyttänyt.

Nyt riensi kuninkaallinen hovipalvelija neitien luokse, kumarsi syvään Ebba Brahelle, ja kävi Heleena kätteen. Hänen silmäyksensä viipyi, herttaista hellyyttä osoittavana, muukalaisen soturin nuoren puolison päällä. "Malta mielesi, Heleena!" kuiskui hän: "hän se on!" Hän talutti vapisevaa neitoa portaita ylös ja Ebba seurasi heitä kynttilä kädessä. Kun kynttilän valo lähemmältä valaisi upseerin hahmua, putosi kaapu hänen olaltaan, ja uhkea komeus millä hän oli koristettu, oli kun loistoisan uhrin kaunistus; sillä nuorukaisen kauniit kasvot olivat kalpeat, ikäänkun kuolema olis laskenut kätensä hänen sydämelleen. Mutta hänen suurissa, kirkkaissa silmissään, jotka hän raukeasti nosti Heleenan puoleen, näkyi mielen-ilmaus, niinkun koko hänen elonsa olis paennut hänen sydämestään ja asunut hänen silmäyksissään. Ehdottomasti liikhtaen vaipui hän toiselle polvelleen.

Vieno punastus lensi kalpean Heleenan kasvoihin; hän riisui valkoisen hansikkaan oikeasta kädestään, kaksi kallisarvoista sormusta kiilsi hänen sormissaan — toinen oli hänen vihkimäsormuksensa, — ja hän ojensi kätensä polvistuneelle, nostaaksensa häntä seisalleen.

Mutta upseeri veti kaunoisen käden huulilleen, suuteli sitä kahteen kertaan, ja sitte likisti sen hellästi sydäntään vasten.

Levottomalla tuskan tunteella tahtoi Heleena hiljaa vetää kättään takaisin. Silloin laski nuorukainen kolmannen kerran suunsa sitä vasten, ja hänen huulensa hiljaa koskettivat kiiltävän vihkimäsormuksen kalliita kiviä. Samassa lensi salamantapainen tempaus hänen olentonsa läpi: hän päästi käden irti ja kavahti silmänräpäyksessä pystyyn.

"Isäni puoliso!" virkkoi nuorukainen matalalla äänellä: "oi äitini!"

Viisitoista vuotiaan äidin neitsyelliset kasvot leimahtivat tulipunaisiksi. Hänen polvensa horjuivat, ja äkkiä haihtui taas, ikäänkun kylmän kuolon löyhäyksestä, tuo heleä punastus, niin että hän kävi yhtä kalpeaksi, kun kaksikymmenen vuotias poikansa. Nuorukainen kävi taas häntä kätteen, mutta hovipalvelija otti Heleenan vyötäisistä, eroitti heidän kätensä ja kantoi Heleenan portaita ylös. Vielä kerran katsahti tämä nuorukaista jälkeensä, mutta hovipalvelija avasi kamarin oven, suuteli häntä, kumarsi hämmästyneelle Ebballe, ja palasi portaille, missä nuori De la Chapelle vieläkin seisoivat, kirkkaasen, koleaan kuutamoon katsoa tuijottaen.

XVII.

Eräänä sunnuntaina pisti leskikuningattaren päähän käydä kaupungin kirkossa, sen jumalanpalveluksen sijassa, jota hänen saarnaajansa muutoin pitivät linnan kirkossa.

Hovineitiensä seuraamana lähti hän jalkaisin kaupunkiin. Joki, jonka vartta naiset astuivat — jos

matkaa olisi ollut pitemmältäkin, ei totta Hänen Majesteettinsa olisi hevosia tilannut — oli jäänyt, ja sen peilikirkaalla pinnalla myllypadon alapuolella pyörähteli muutamia luistelijoita. Ne olivat nuoria upseeria ja hoviherroja.

Leskikuningattaren tarkka silmä tunsu heistä muutamia, mutta hän tahtoi, ennenkun kovasti rankaisi sapatin rikkomista, kuulla, tunsivatko hänen neitinsäkin heitä.

Luoden katsannon, josta parin viikon kokemus oli opettanut Heleenan uhkaavan vaaran enteitä tuntemaan, kääntyi kuningatar tämän neidin puoleen, sanoen: "Rouva De la Chapelle! Tunnetteko tuota nuorta herraa vaaleansinisessä takissa? Onko se kuninkaan kamaripalvelijoita, vai kuinka? Ja tuo nuori upseeri? Varmaan hänen tunnette, rouva De la Chapelle?"

Heleena punastui, samalla kun silmänsä hyvin kyllä olivat eroittaneet tuon kalpean nuorukaisen, joka, aavistamatta kutka häntä katselivat, luontoisella notkeudella ja omituisella sulolla pyöräytteli kaunista varttansa, kauniisti vaihtelevissa asennoissa; mutta Heleena ei voinut virkkua yhtään sanaa.

Kuningatar jatkoi: "Se on se nuori Kaaprieli De la Chapelle. Mutta ettepä tahtonekaan tutustua sukulaiseen, joka itse sunnuntaina antautuu noin maailmalliseen ja turhamaiseen huvitukseen, sen sijaan että menisi Herran huoneeseen."

"Teidän Majesteettinne suvaitkoon minun muistuttaa", virkkoi Heleena innollisella hätäisyydellä, "ettei vielä ole yhteen soitettu. Jumalan palvelus ei ole vielä alkanut, ja onhan tavallista, että nuoriso käyttää luistinkeliä, heti kun siihen on tilaisuutta."

"Mitä?" huudahti kuningatar: "Ettehän tahtone puollustaa tuota nuorta huimapäätä? Tässä ei tule kysymykseen, onko hän De la Chapellen poika tahi jonkun muun. Hän on sapatin rikkoja, se on ajatukseni, ja huomispäivänä on tuomio julistettava. Menkään täältä joko Ranskanmaalle, jonne hän oikeastaan kuuluukin, tahi sotajoukkoon Venäjälle, joka juuri on oikea paikka mokomille rajupäille ja turmeltuneille ja hävinneille nuorukaisille. Tuo nuori hovipalvelija, Heikki, saa juuri mennä muassa. Mutta joutukaamme!"

Kun kuningatar seurueensa kanssa läheni kirkkoa, huomasi heidät kirkkoherra ja hän kiirehti nyt yhteen soittamaan. Kellojen juhlallisesti soidessa astui kuningatar kirkkoon ja istui penkkiinsä.

Hänen Majesteettinsa ei voinut hillitä närkästystään nuorukaisten harjoittamasta vallattomuudesta, vaan jupisi siitä itsekseen vielä kirkkoonkin astuessaan. Heleena etenkin sai kärsiä harmistuneen eukon toria; mutta hän koetti rohkaista mieltään, vaikka se kyllä katkeraa oli.

Ennen pitkää tarkistui hänen huomionsa lehterille, missä hän samassa havaitsi sekä nuoren De la Chapellen, että hovipalvelijan kalvakat kasvot. Nämä olivat, ynnä muiden luistelijain kanssa, heti yhteen soittaessa herenneet huvittelemasta ja kiirehtineet kirkkoon. Heleena uskalsi huomauttaa itse kuningatarinkin tästä; mutta siihen sijaan, että tämän närkästynyt mieli olis asettunut, hänen harminsä vielä enemmän kiihtyi nähdessään nuorukaiset.

Heleena, joka tiesi kuinka armahtamaton kuningatar oli tällaisten nuorison hairausten suhteen, kävi sitä katkerammalle ja ikävämmälle tunnolle, se kun häiritsi hänen hartauttaan jumalanpalveluksessa. Väkevät urkujen sävelet, jotka virittivät oivallisia lutherilaisia virsiä, kaikuivat kuin uhkaavat tuomiopasunat holveissa. Nuori, huolestunut tyttö koetti väkisin karkoittaa noita häiritseviä liikutuksia, ja kumartui alas penkkiinsä, kädet ristissä silmäin edessä.

Hiljaa nousi nyt seisalleen nuori upseeri, jolle joku muu oli antanut jonkunlaisen vihjauksen. Keveästi ja joutuen astui hän lehteriltä ja riensi kuningattaren penkin luokse, asettuakseen vahdiksi sen viereen.

Kun rukoileva Heleena, vakaisella ponnistuksella, taas oli tullut siihen mielen tilaan, jota jumalanpalvelus vaati, nosti hän päänsä ylös, mutta ei tohtinutkaan nostaa silmiään virsikirjasta. Äkkiä huomasi hän kumminkin, että kuningatar kiivaasti liikahtaen käänsi päänsä pois päin. Katsoessaan syytä siihen, kohtasi häntä kalpean nuorukaisen katsanto, joka seisoi penkinoven vierellä ja katseli häntä tuskallista hellyyttä osoittavilla silmillä.

Heleenan sydäntä vihlaasi ja hänestä oli, niinkuin hänen sielunsa olis käynyt omituisen, tuskallisen muutoksen läpi. Outo henki väristytti epäsointuisia tunteita hänen rinnassaan, ja hänestä oli, niinkuin eräs hajaumisen tunne hiljaa olis tunkenut hänen pyhimpään unelmainsa maailmaan.

Hänkin käänsi kasvonsa pois ja katsoi taas kirjaansa. Mutta samassa huomasi hän, että upseeri voisi väärin käsittää tämän hänen liikahtuksensa, ja että olisi kovasti tehty, jos ei hän edes tervehtäisi nuorukaista, joka niin likisesti kuului hänen sydämensä ystäviin.

Sentähden nosti hän uudestaan aateksivat silmänsä häntä kohti ja tervehti häntä ystävällisellä pään

nyökkäyksellä. Hän tunsi, että sen hymyn ohessa, minkä hyvätahtoinen tervehdys vaikutti hänen huulillaan, omituinen lämpö ilmaantui hänen poskiinsa, ja tämä tunto saatti ne sitä enemmän purppuraisiksi. Hän tunsi, että hänen muotonsa ja katsantonsa siten sai sanotuksi jotakin muuta ja enempiä, kun hän tarkoitti, ja omituinen hämmennys valtasi hänen mielensä.

Kalpea nuorukainenkin oli tervehtiessään muuttanut kasvoiltaan. Hieno punastus lensi silmänräpäyksessä hänen kasvoihinsa ja hänen silmiinsä kuvautui kimeltävä luonnon-ilmaus, ikäänkun kyynelsilmäinen enkeli olis katsellut hänen olentonsa pohjasta, hänen silmäyksessään. Heleena ei tohtinut enään katsoa ylös. Hänen rinnassaan vavahteli salainen mielihaikeus, jossa kumminkin risteili yhtä salaisen onnellisuuden sinkoilevia säkeniä.

Nyt alkoi taas uusi virsi. Muutamia surullisia ja suloäänisiä urkuin suunnitelmia kävi edellä kirkkoveisua. Sävelet tekivät Heleenan liikutetulle sydämelle hyvää. Hän tunsi itsensä ylentyneeksi ja hänen sydämensä vapistus katosi hurskaasen hartauteen.

Veisu alkoi, ja kalpea nuorukainen koroitti äänen niin sydäimestä lähtevän ja puhtaan, ja samalla niin hellän vienon, että ainoastaan se, joka istuu yhtä likellä kun Heleena, taisi kuulla sen. Hänen veisunsa kosketti Heleenan tunteita ihmeellisesti. Heleenasta tuntui niinkun upseeri olisi tahtonut vaikeroida hänelle vaivoja, joita hän itsekin tunsi.

Koko elämä tunnetta ja kieltäymistä oli noissa hellissä sävelissä, jotka, muiden äänien sopusoinnun avulla, ikäänkun rukoillen ja arastellen luikuivat Heleenan sydämeen.

Heleena oli alussa äänetönnä, kuunnellen ihmeellisen lumouksen viehättämänä; mutta pian tunsi hänkin tarpeen yhdistää äänensä hänen ääneensä. Hänkin veisasi ja kun hänen tunteensa pääsi sävelissä valloilleen, hengitti hän keveämmästi, hänen rintansa levostui, ja kummankin nuoren, äidin ja pojan, äänet sulivat suloiseksi sopusoinnuksi.

XVIII.

Illalla oli koko hoviväki kokonut leskikuningattaren suureen tanssialiin. Ankara Kristiina oli varsin tyytyväinen ja hyvillä mielin, siltä ainakin näytti. Hän oli leppeä ja iloisa aina siitä asti kun oli tullut kirkosta. Niin kummalta kun näyttikin, oli hän käsenyt muutamia soittoniekkvoja linnaan kutsuttaviksi ja tanssit pidettäväksi. Vilkkaasti kun västäräkit olivat neidit kiirehtineet pukeutumaan mitä koreimmasti, eikä herratkaan, hienoissa hansikoissaan ja uusimmissa puvuissaan, antaneet naisille myöten sievyyden tunnossa ja loistossa.

Raskaista messinkiruunuista ja vahvoista kannattimista kohosi lukuisia vaksisoitsuja, virittäen hurmaavaista valoa tanssihimoisten nuorten päälle, isoruusuisille tapeteille ja ruutuiseen kattoon. Mutta ulkona oli tyyni talvi-ilta. Heikko kuutamoo koetti tunkea hiljaisen mutta sakean lumirännän läpi. Linnan ulkopuolella seisovilla oli eriskummainen näytelmä katseltavana, kun soitsuvalo salin akkunoista pitkinä sädeviivoina kimelti sivu kiitävissä lumi hiuteissa, ja ikäänkun haihtuvalla punalla pirskoitteli niitä. Maa kävi yhä valkoisemmaksi.

Soittomiehet virittivät noita sulotunteisia, nopeasti viereviä, sekä reimuilevia että vaikeroivia säveliä, jotka ovat ominaisia pohjoismaiden kansallistansseissa. Soitossa oli omituinen sointu, syvälle tuntuva, kaamea ja kuitenkin naurava, huima ja kuitenkin suloinen. Muutamia tanssivia paria astui esille ja pyörähteli ensiksi juhlallisella arvollisuudella, sitte yhä nopeammin ja sukkelammin toistensa ympäri, milloin käyden toisiaan käsiin, milloin leijahtaen toistensa ohitse, niin että vaan silmäyksellä kohtasivat toisiaan, milloin tarttuen toisiaan vyötäisiin ja kepeästi tiehensä leijaillen niinkun onnellisen lemмен hupaisella radalla.

Eräs kuningattaren kamariherra oli pyytänyt Heleenaa tanssimaan. Heleena ei uskaltanut kieltäytää, vaan leijaili vaatimattomalla arvoisuudella edestakaisin hänen kädessään. Kuninkaan kamari palvelijakin herra Heikki, sekä nuori De la Chapelle, joilla ei ollut mitään aavistusta kuningattaren närkästyksestä, kävivät tanssimaan hekin. Molempain sukkeluutta ja aistia tässä taidossa ihmeteltiin suuresti.

Heleena pyysi kohta kumppaliaan lopettamaan, ja siirtyi hiljaisuudessa pois erään akkunan luokse. Ensin katseli hän talvisia, lenteleviä lumihiteita, jotka vilisivät ruutujen ohitse, kylminä ja sydämättöminä, mutta iloisina ja keveinä, ajellen toisiaan aina alemmaksi taivaan avaruuksista, ja lopuksi yhteen sulautuen kolkoksi käärinliinaksi maan polulle, mutta puhtaina ja tahrutumattomina.

Sitte katseli hän vilisevää liikettä salissa, missä nuorukaiset kävivät poskiltaan yhä punaisemmiksi, silmiltään yhä kirkkaammiksi; missä sydän, tanssin ajalla, uskalsi yhä lähemmä puhuvaista silmää; missä kainous verhosi näkönsä eriskummaisella hunnulla, kudottu lempeän, puolisyntyneen, salaisen kyynelen pian katoavasta huurusta; missä liehuva huvitus houkutteli niin useita uinailevia tunteita hereille, että kipu ja ilo häiriöissään suutelivat toisiaan; missä nuoriso ilveillen osoitti kaiken nopeasti haihtuvan elämänsä kulun, ja vietti sen kukoistusjuhlaa.

Surullinen tunne täytti Heleenan sydämen. Hän tunsu kohtalonsa temmanneen hänen pois nuoruuden seuroista, ennenkun vielä sen huvitusten pikari oli kerennyt hänen huulilleen. Hän tunsu itsensä niin yksinäiseksi, kun hänen täytyi luopua iloisimmista vuosistaan, nuoruutensa puhkeamattomain toiveiden sulosta, lemmen maailmasta, jonka siemenen hän oli pois antanut, ennenkun oli saanut sen kukkasta nähdä, onnellisuudesta, jonka arvoa ainoastaan kaipaus opetti hänen aavistamaan, kun hänen velvolluuksiensa cherubi paljastetulla, lyöväällä miekalla astui sen i'äti suljetun portin eteen.

Tämän surullisen tunteen ohessa näki hän niiden molempain nuorukaisten, jotka olivat hänen sydämelleen iäisten arvoa, rientelevän tässä kirjavassa, iloisessa seurassa. Haikea halu saada uskoa sydämensä jollekin samantunteiselle sielulle, valtasi hänen; mutta kaikki kasvot, jotka häntä kohtasivat, näyttivät hymyileviltä ja onnellisilta. Nuoren De la Chapellen kalpeat kasvot olivat tanssiessa saaneet punan, joka teki ne ihastuttavan kauniiksi. Hurja hurmaus näytti häntä elähyttävän ja Heleena luki hänen silmistään ilon, josta hän ei tiennyt, oliko se haikean epätoivon ponnistus, saada valheellisesti pukea kuolemanvaaransa elämän ulkonäköön.

Kalvakasta Heleenasta tuntui, niinkuin hänen sydämensä kohtalo ilvehti hänen tuskalleen, niinkun hänen onnettomuutensa nauraisi hänen sielunsa sapattihetkellä. Hän kääntyi ulospäin syvän lumiavaruuden puoleen, joka hämärästi kimelteli akkunan kautta. Aateksivaisena nojasi hän hetkisen ajaksi polttavan otsansa kylmää ruutua vasten.

Silloin kuiskaisi ääni, niin sydämellisesti liikuttavainen, niin säälivän lempeä, niin armaan suloinen, ja kuitenkin olivat sen sanat niin musertavan karvaat: "Teillä on kipua, — äitini!"

Heleena olisi toivonut — oi kuinka kernaasti — että hänen kuolon enkelinsä olisi kutsunut häntä semmoisella äänellä.

Koko sielunsa ponnistuksella kiskoutui hän kumminkin erilleen surullisista unelmistaan, loi silmänsä nuorukaiseen, ja häntä kauhistutti. Hän värisi, ikäänkun jääkylmä kuun säde olis lävistänyt hänen rintansa ja muuttanut hänen sydämensä lumeksi.

Nuorukaisen muutoin kalvakot kasvot olivat tulehtuneet erästä hänen sydäimestään lähtevästä kummallisesta heijastuksesta. Hänen silmissään ei asunut enään tuota ääretöntä, toivottomasti kuolettavaa mielihaikeutta. Heloittava elo liikkui hänen silmissään, mutta hänen huulissaan viipyi niiden tavallinen, surullinen mielenilmaus, ja hänen kulmissaan asui pyhä kunnioitus. Heleenan rinta vapisi; mutta hän jatkoi taisteluaan sydämensä kanssa, kestyttääkseen silmiään hänen päällensä katsomaan.

Yleviä ja puhtaita ajatuksia lennähteli hänessä, antaen hänen olennolleen arvollisuutta ja puhtaan omantunnon voittavaa voimaa. Hänen katsantonsa kävi varmemmaksi, hänen sielunsa tunsu itsensä yhä yleämmäksi, nuorukaista yhä etevämmäksi. Hänen katsantonsa vaikutti nuorukaiseen niin, että tämä puolestaan raukesi yhä syvempään ujouteen. Nuorukainen ojensi kätensä käydäkseen hänen käteensä; mutta kun Heleena hiljaa veti kätensä takaisin, niin nuorukaisen katsannosta ja mielestä hetken houreet kalvehtuivat.

"Kaaprieli!" sanoi Heleena äänellä, johon hän käytti kaiken olentonsa ponnistusta, — ja kuitenkin hän punastui — "Puolisoni poika! onnettomuus on edessäsi. Kuningatar on vihoissaan aamullisesta kevytmielisyydestänne!"

Heleenan sanoista hämmästynyt nuorukainen kalpeni aina enemmän, ja hän katseli häntä kysyvin silmin.

"Heikki on sanova sinulle enemmän!" jatkoi Heleena, tahtoen eritä hänestä.

Mutta nuorukainen kävi häntä äkisti käteen ja pidätti häntä: "Oi Jumalani!" huusi hän: "mitä tarkoitatte, — — — äitini?"

"Kuningatar tulee!" keskeytti Heleena kauhistuen, ja tuota pikaa eroten nuorukaisesta.

Kahden vanhemman rouvan seuraamana astui kuningatar keskelle salia ja hänen vihjauksestaan tanssi taukosi; hämmästyneinä käänsivät kaikki häneen silmänsä.

"Tanssi saa kohta taas alkaa!" sanoi Hänen Majesteettinsä, tuimasti katsellen. "Kernaasti saatte tanssia ja huvitella enemmän, ystäväni; mutta sanon teille, että tässä on ensin tuomio julistettava ja rangaistus annettava. Tanssikaa sitte taas lapset. Kuules, marsalkki! kutsu esille ne keveämieliset sapatin rikkojat, jotka tunsin aamulla. Enkö ole antanut teidän leikitellä tarpeeksi, koska yksin sunnuntai-aamukin käytetään leikkiin ja huvituksiin? Onko se lepopäivän pyhittämistä, lapset? Käskyni on, että he hetikohta ajetaan hovistani; niin on tahtoni. Marsalkki, taluta heidät ulos hetikohta!"

Komea hoviherra, marsalkki Hofman Bese, astui esiin, nosti sauvansa ja lausui korkealla äänellä: "Hänen Armonsa tahto ja käsky on, että nämä kaksi Hänen Majesteettinsä nuoren kuninkaan virkamiehistä, vänrikki Kaaprieli De La Chapelle ja kamaripalvelija Heikki Heikinpoika, joilla tähän asti on ollut pääsylupa Hänen Majesteettinsa hoviin, hetikohta erkanevat siitä, sillä he ovat, sopimattoman menon tähden sapatina, pois ajatut Hänen Majesteettinsä silmistä."

Marsalkki kolahutti sauvansa lattiaan, niin että kajahti salissa.

Kaikki katselivat noita kahta rikollista hämmästellen ja kummastellen, ja useimpiin kasvoihin ilmaantui osanottavaisuus ja suru.

De la Chapelle näytti kokonaan musertuneelta. Syvimpään häpyyn ja epätoivoon vaipuneena loi hän kätensä toisiaan vasten ja horjui ulos ovesta. Hovipalvelija loi tuiman silmäyksen tuimasti nauravaan kuningattareesen, tarttui ylopeästi ystäväänsä käsivarteen, niinpä kumarsikin kaikille naisille yhteisesti, ja meni taas salista.

Kuningatar otti taas sanellakseen: "Kas niin, lapset! Kaikki on taas hyvinpäin. Tanssikaa nyt ja leikitelkää iloisesti. Ajettuamme pois nuo keveämieliset haukat hupaisesta kyyhkyishuoneestamme, olkaamme taas iloiset. No, lapset! Miksi ei tanssita? Tanssikaa! sanon teille, lapset! Joutuen, soittakaa, soittomiehet! Ja jos näen jonkun surevan noita rangastuja, niin hän saa mennä heidän muassaan, niin on tahtoni! No niin, lapset, nyt lienee teillä lysti? Soittakaa, sanon minä!"

Hämmästyneet soittajat virittivät heti jyskävän polskan.

"Hiljaa!" keskeytti heitä kuningatar närkästyksissään. "Mitä tämä on? Te uskallatte keskeyttää minua pärinälläne! Hiljaa, sanon minä, minun puhuessani. Jos tekisin oikein, niin ajaisin kaikki soittajat ulos ovesta. Mutta ette ymmärrä hovitapoja, ja kaikki olkoon anteeksi. No niin, soittakaa nyt, ja heti paikalla! Mutta vielä kerran sanon teille, lapset, minä olen väsynyt ja tahdon mennä levolle. Tanssikaa te vielä vähän aikaa ja olkaa siivolla, lapset. Heleena ja Ebba tulevat kanssani. Pidä heitä silmällä, rouva Sigrid Sparre! Soittakaa nyt, ja tanssikaa, sanon minä!"

Soittajat hankkiusivat soittamaan, hätäisesti katsellen vihastunutta kuningatarta.

"Niin, niin!" pitkitti kuningatar: "Ottakaa tästä esimerkkiä ja varoitusta, lapset! Niin rikollisten ja rauhattomuutta tekeväin käy! Sitä tahdoin sanoa! No niin, tanssikaa nyt, sillä niin käy keveämielisten! Hyvää yötä, lapset, minä olen väsyksissä."

Hän meni: soitto alkoi; mutta nuo joksikin kalvakot naiset ja herrat, jotka kyllä tanssivat käskyn mukaan, eivät juuri olleet puheliaita eikä iloisia.

XIX.

Joulu lähestyi lähestymistään. Leskikuningattaren vieras-salissa neuuloivat hänen hovineitinsä joululahjoja, jotka enimmästi olivat liinavaatteita hänen Majesteettinsä lapsille. Säästeliäs Kristiina oli itse mitannut palttinan ja piti tyttöjä tarkalla silmällä, estääkseen heitä haaskaamasta langanpäitä, jotka sen tähden kaunokaiset tavallisesti — söivät suuhunsa.

Nuoret olivat enemmiten iloisia ja huimia, niin pian kun ankara kuningatar kääntyi heihin selin, ja heidän huimuutensa puhkeili pilallisiksi kepposiksi, kun vaan tilaisuutta siihen oli. Ainoastaan kaksi heistä pysyivät hiljaisena ja aateksivaisena: rouva Heleena De la Chapelle ja neiti Ebba Brahe. Molemmilla olikin paljon ajattelemista, sillä ei ainoastaan ranskalainen Översti, vaan kuningaskin oli viettävä joulua Nyköpingissä.

Kuningatar lähti huonesta muutamaksi silmänräpäykseksi. Silloin astui sisälle eräs neiti, joka jätti Heleenalle paperin. Tämä luki sen hämmästykseseen, jota turhaan koki salata. Kun nyt kaikki hovineidit loivat häneen silmänsä, nousi hän ylös, käski kuiskaisten Ebbaa kokemaan kuningattarelta

salata hänen poissa oloaan, tahi ainakin sanomaan jotain siihen syyksi, sekä meni ulos.

Huolestunut Heleena astui ylös kamariinsa, sittekun oli lähettänyt piikatyttönsä sanomaan yhdelle niistä uskollisista ratsumiehistä, jotka hänen miehensä oli hänelle palvelijoiksi antanut, että olisivat valmiita seuraamaan häntä kaupungille.

Yksinään kamariin jäätyään laski Heleena tuskallisesti kätensä yhteen, ja käveli muutamia kertoja edestakaisin lattialla, ikäänkun kahden vaiheilla erään päätöksen suhteen, jota hän kumminkaan ei voinut välttää eikä toistaiseksi jättää. Viimein astui hän pöydän vierelle, nojasi kyynärpänsä sen lautaan ja kallisti kasvonsa käsiään vasten.

Hänen näin seisoessaan, äänettömään mielihaikeuteen vaipuneena, astui yht'äkkiä Ebba Brahe sisään ja syleili häntä ystävällisellä osanottavaisuudella. "Etkö tahdokaan luottaa minuun?" kysyi hän hellästi: "Sano minulle, Heleena, mikä sydäntäsi vaivaa! Vai enkö olekaan sitä ansainnut?"

Heleena nousi jalolla voimalla seisomaan. Hän katseli ystäväänsä kyynelsilmin ja puhkesi sanomaan: "Kyllä saat sen tietää, Ebba! Sano minulle, sinä — kenties en ole vielä hukassa? Ah! Mutta mahdotonta on että se muuta olisi. Kuitenkin minun täytyy mennä, minun täytyy kiirehtiä! Tänä iltana olen avaava sinulle sydämeni. Hyvästi siksi! Työläs vaellus on edessäni; on kun olisin kuolemaan menossa."

Hän lykkäsi Ebban sylistään, avasi lippaansa, jossa kalliita kiviä oli, ja otti sieltä kalliimman koristuksensa. Hän punnitsi oivallisia kaulaketjujaan käsissään, suuteli kiiluvia kalliita kiviä ja pani ne sitte yhdessä muiden koristustensa kanssa kukkaroon.

Kiireesti lähti hän huoneestaan ja ratsumies seurasi häntä eräälle etäiselle rantakadulle, missä Heleena meni eräasen pieneen, komean näköiseen huoneeseen.

Heleena astui matalan etehisen kautta, jonne jätti navakan seuraajansa, eräasen huoneeseen, mistä eriskummainen sinertävä savu häntä kohtasi. Kamala tunne, ikäänkun noituuden pelko, valtasi hänen. Vapisten astahti hän askelen takaperin, mutta pian rohkaisi hän jälleen mielensä ja astui erään elähtäneen hahmon luokse, joka ollen Hollantilaiseen pukuun puettu, poltti tupakkaa. Heleena ei ollut vielä koskaan nähnyt tuota eriskummaista nautintoa, ja ihmetteli nähdessään miehen syövän tulta ja savua, ja hänen kamala tunteensa ikäänkun pimeyden henkien olostä siitä yhä kiihtyi.

Hollantilainen kauppias otti piipun suustaan, katseli hetkisen aikaa tätä kaunista naista ja sanoi: "Jos oikein näen, niin olette kaunis matkakumppanimme Anjalasta, jonka näin odottamatta saan nähdä luonani. Mikä teidät on tänne saattanut, rouva De la Chapelle?"

Heleena veti pitkään henkeään. Sitte alkoi hän vaistomaisella kohteliaisuudella: "Juuri muisto hyvydestänne matkallamme, herra, ja herttaisen tyttärenne kohteliaisuus antavat minulle rohkeutta puoleenne kääntymään. Luulin saavuttaneeni Markareetan ystävyys ja rohkenen siis kääntyä hänen isänsä puoleen."

"Terve tultuanne!" sanoi kauppias; "Mutta millä voin auttaa teitä?"

"Missä Markareeta tätä nykyä on, ja kuinka hän voi?" keskeytti Heleena.

"Ah, Markareetani on Liivinmaalla," vastasi kauppias, katsellen Heleenaa salamielisillä, utelevilla silmäyksillä. "Tottapa hän kumminkin saapuneen tänne jouluksi. Joo, joo! Hän lienee jo matkalla. Voisiko *hän* mitenkään olla avuksenne, rouvaseni?"

"Ah!" sanoi Heleena huo'aten: "Tulen luoksenne, herra Aprami Cabeleau, erään tärkeän asian vuoksi, jota en ymmärrä, mutta joka kuitenkin on minun toimitettava. Tarvitsen rahaa."

"Oi, oi, nuori rouva!" keskeytti Hollantilainen, vedellen oivia savuja piipustaan, hyvin arvelevan näköisenä: "Sepä on vaikea ja tukala asia. Eikö miehenne, Översti, ole lähettänyt teille tarpeeksi neularahaa? Se on kyllä ikävää. Pantitta ei uskalla milloinkaan lainata tässä maassa, sillä muutoin ei saa koskaan rahojaan takaisin."

"Minulle on sanottu, että teillä, herra Aprami, on paljon rahaa," sanoi Heleena: "ja varmaan olette myös kunniallinen mies. Ette suinkaan tahtone käyttää tietämättömyyttäni hyväksenne, vaan auttaa minua pulasta, kun niin hartaasti rukoilen sitä. Minä tarvitsen paljon rahaa, enemmän kun ymmärrän, osaan sanoakaan. Tahdotteko auttaa minua?"

Hollantilainen kohoutti olkapäitään. "Se on minulle mahdotonta", sanoi hän. "Kuningas on lainannut kaikki rahani, ja minä olen pahemmassa kuin pulassa. Tuskin itse leskikuningatarkaan saisi minulta pantitta rahaa lainaksi."

"Annanhan minä mielelläni teille pantin", huudahti Heleena hätäisesti, "jos vaan tahdotte auttaa minua. Mutta kaiken mokomin: tehkää mitä taidatte. Mieheni on varmaankin palkitseva toimeliaisuutenne."

"Siinäpä temppu onkin", sanoi Hollantilainen. "Miesten on hyvin harvoin tapa palkita sitä, joka auttaa heidän vaimojaan. Kuitenkin, nuori, kaunis rouvaseni; kuka ei mielellään tekisi jotakin teidän vuoksenne. Annas kuulla ehdotuksenne."

"Ehdotukseniko?" keskeytti Heleena. "Teidän, herra Aprami, on asia tehdä ehdotukset. Ajatelkaa, että tyttärenne olisi jossakussa maassa, missä ei hänellä olisi yhtään ystävää ja auttajaa. Ajatelkaa häntä sijassani, ja auttakaa minua, niinkun tahtoisitte häntäkin autettavan."

"Hm!" sanoi Hollantilainen. "Markareetani ei joudukaan semmoiseen tilaan, mistä ei hän ymmärtäisi suoritua ja auttaa itseään. Hän on neuvokas ja viisas tyttö, sen voin sanoa hänen kiitoksekseen."

"Hän on onnellinen, kun niin on isänsä opetusten ja kasvatuksen johdosta", sanoi Heleena innokkaasti. "Mutta katsokaapa, herra Aprami, eivätkö nämä maksa suuria summia?"

Heleena ojensi kukkaron, jonka kauppias tarkoin tutki, katsellen jok'ainoa koristusta erikseen ja punniten kaikkia kädellään, ei huomaavinaan Heleenan malttamattomuutta odottamaan, että hän lopettaisi tutkimisensa.

Jo viimein puhkesi Heleena sanomaan: "Sanokaa minulle, herra Aprami kulta, kuinka paljon rahaa voitte antaa minulle, jos annan teille kaikki nämä koristukset, siihen asti että saatte rahanne takaisin?"

"Vai niin, vai niin!" sanoi Hollantilainen lukiessaan: "kolme — neljä — kas niin — viisi, annas olla — neljä siihen — tekee yhdeksän. — Se olisi ylen paljon — kasvu siihen vielä. — Tuleepa siihenkin kuinka pitkäksi ajaksi. Kuinka pian voitte maksaa rahat jälleen, rouva De la Chapelle?"

"Sitä en nyt tiedä", vastasi Heleena: "Mieheni saa pitää siitä huolen, kun tulee."

"Vai niin?" sanoi Hollantilainen myhäillen: "Hänkin saa tietää tämän asian? Saapa olla yksissä tuuminkin? Asia käy sitte vaikeammaksi. Mutta yhtäkaikki. Kylläpä voisin antaa parisataa tukaattia noista kalliista kivistä."

"Enemmän, enemmän, herra Aprami!" huudahti Heleena innostuneena.

"Kenties kolme sataa!" sanoi kauppias. "Mutta enempää ei minulla ole."

"Ei se riitä!" vastasi Heleena. "Enemmän minun täytyy saada. Eikö nämä kivet olekaan suurempi arvoiset. Minulle on sanottu, niiden olevan verrattoman kalliita."

"Verrattoman kalliit", keskeytti Hollantilainen närkästyneenä; "ei mitään maailmassa ole verrattoman kallista, rouvaseni! Ei mitään ole maailmassa, jota ei kävisi punnitseminen ja rahalla maksaminen."

"Enemmän tarvitsen minä, herra Aprami!" sanoi taas Heleena.

"Katsokaapa, onko teillä enempää. Totta kai teillä on!"

"Enempääkö?" sanoi kauppias: "No, kuinka paljon enemmän siis?"

"Tuhat ja vielä enemmän!" huudahti Heleena.

"Tuhat! se on kovin, kovin paljon!" sanoi Hollantilainen arvelevaisesti.

"Ei ei! Enemmän kun tuhat täytyy minun saada!"

"No, no! saatte kaksitoista sataa, mutta ei äyriäkään enempää!"

"Tuhat viisisataa täytyy teidän antaa, herra Aprami kulta!" sanoi Heleena, vaistomaisesti epäillen hänen tarjouksensa vilpittömyyttä.

"No jospa senkin antaisin, teidän tähtenne!" sanoi kauppias vihdoin viimein. "Annan teille tuhat viisisataa puhdasta ja täysi painoista kultarahaa! — niin, mitäpä ei tehdä ystävää auttaessa?"

Hän alkoi laskea hätäisesti, — olisipa luullut Heleenaa ahnaimmaksi olennoiksi maan päällä — seurasivat hänen silmänsä kauppiaan laskettelevia sormia ja tuskin voi hän hengittää levottomuuden tähden, ennenkun hän, kultarahatakkansa kanssa, pääsi ulos hänen luotaan.

XX.

Eräässä kamarissa, josta oli näkyala joen poikki, Nyköpingin rannalle, käyskenteli nuori De la Chapelle edes takaisin lattialla, kannel kädessä, otellen tuontuostakin tuimia, katkonaisia sointuja soittimestaan. Hän näytti koettavan sävelien taikavoimalla vallata muutamia myrskyileviä tunteitaan sekä yhdistää ja levoittaa niitä. Mutta että se oli turhaa työtä, sen ilmaisivat hänen silmänsä, jotka, vaikka syvälle hänen kalpeihin kasvoihinsa painuneet, säkeilivät kuin tulivuoren liekit lumilakealla. Kamala epätoivo asui rypistyneillä kulmilla, mutta tuon muutoin kauniin suun ympärillä väikkyi pilkallinen hymy, hirmuinen iva.

Hän viskasi pikaisesti kantelen kädestään ja katseli ympäri huonetta, ikäänkun etsien jotakin. Havaitsepa oven olevan raollaan, ja sen ulkopuolella naisihmisen seisovan, joka häntä katseli. Hän tunsi heti Heleenan, jonka nähtyään hän pani kätensä kasvoinsa eteen.

Nyt astui Heleena kamariin. Koko hänen olentonsa osoitti voimaa ja uskaliaisuutta, joka ihmeellisesti jalostutti hänen muutoin niin hentoa varttansa. Hän lähestyi epätoivoon vaipunutta nuorukaista surullisella hellyydellä ja katseli häntä kauan äänettömänä. Oli niinkun Heleenan silmäys olisi tenhonnut koko nuoren miehen olennon. Nuorukainen alkoi hiljaa vapista, kätensä vaipuivat verkalleen hänen kasvoiltaan ja näpistyivät ristiin, jonka ohessa hänen surumielinen silmäyksensä kainosti kohosi lattiasta ja rukoilevasti kiintyi Heleenaan. Entinen hurja iva oli kadonnut hänen kasvoistaan, ja ainoastaan kalman kalpea mielihaikeus kuvastui niihin.

"Kaaprieli!" sanoi hän hiljaa: "Minä surkuttelen sinua kaikesta sydämestäni. Mutta Luoja ohjaa kaikki paremmin kun me ymmärrämme. Jumalan tahto on, että meidän pitää erota. Matkusta Ranskanmaalle! Jospa tulisit niin onnelliseksi, kun minä ja isäsi toivotamme!"

Heleena ojensi hänelle kalliin rahakukkaron: "Minä tiedän ja toivon, että olet Ranskanmaalla saavuttava kunniaa ja onnellisuutta. Olen rukoileva Jumalaa, että se onni olisi niin tyydyttäväinen sydämellesi, että siitä saisit runsaan korvauksen niistä vastuksista ja suruista, joita täällä olet kärsinyt. Ota jäähyvästini ja siunaukseni. Sydämestäni tahdon tervehtää isääsi. Tottapa kerta kirjoitat hänelle!" Nuorukainen katseli Heleenaa hämmästyneenä. "Täytyykö minun siis matkustaa?" kysyi hän. "Eikö kuningas voi auttaa näin vähäpätöistä asiaa? Onko mahdollista, että niin vähäinen asia, varomattomuuteni sunnuntai-aamuna, on karkoittava minun hovista, valtakunnasta, — sen näkyvistä, joka on minulle enempi, kun kuningas ja isänmaa — äidistäni!" Lisätessään nämä viimeiset sanat väikähti taas katkera mielen-ilmaus hänen huulillaan.

Heleena punastui: "Tottapa lienee parasta niinkun on. Älä yritäkään kääntämään kuningasta äitiään vastaan. Et tiedä, Kaaprieli, kuinka karvasta on äidille nähdä poikansa tottelemattomuutta."

"Poikansa?" keskeytti nuorukainen: "Armollinen äitini, anna minulle anteeksi!" hän kumarsi ylpeästi ja harmistuneesti.

"Anna anteeksi sinulle!" jatkoi Heleena arvokkaasti, ja pikainen närkästyksen ilmaus vivahti hänen kauniissa huulissaan: "Lähde pian, Kaaprieli, lähde onnellisesti." Heleena siirtyi takapetin, mutta seisautui ovelle, katsellen vielä kerran nuorukaista. Tämä seisoj liikkumattomana, katsoa tuijottaen hänen jälkeensä.

"Kaaprieli!" sanoi Heleena, mielen kuohusta murtuneella äänellä: "jää hyvästi!"

Äkisti hyökkäsi nyt nuorukainen ja lankesi polvilleen hänen eteensä, tarttui häntä käsiin ja suuteli niitä rajulla innolla. "Pitääkö minun lähteä?" kysyi hän ja kuumia kyyneliä valahti hänen silmistään.

"Jää hyvästi!" kuiski Heleena tuskin kuuluvasti, mielen vetämään käsiään takaisin.

Mutta nuorukainen piti niitä kiinni, likistäen niitä ankarasti rintaansa vasten. "Oi äitini! Oi Heleena! Pitääkö meidän erota? Ei, ei! Minä jään tänne, minä jään kotia! Enhän voi elää missään muualla maan päällä, kun kotona! Ah! nyt vasta tiedän mikä koti on, nyt on isäni antanut minulle kodin, kun tiedän mikä enkeli siinä asuu. Sallikaa minun jäädä tänne!"

"Et saa jäädä, Kaaprieli," sanoi Heleena: "itsesi tähden en salli sitä. Hyvästi! — kenties iäksi. Älä koskaan unhota, että — — muserrat sydämeni, jos en saa kuulla sinun saaneen lepoasi ja onneasi jälleen!"

"Oi Jumala!" huokasi nuorukainen: "hukassa olen! En kestä tätä. Mitä pahaa olen tehnyt, että minun ajaa maanpakolaisuuteen isäni kodista minun — oma äitini?"

"Etkö itsekkin huomaa, että sinun täytyy lähteä?" kysyi Heleena, vaivoin kokien itseään hillitä ja säilyttää sitä etevämmyyttä nuorukaisen suhteen, jota hän alusta alkaen oli kokenut näyttää. "Etkö tunne, että kotona tulisit päivä päivältä onnettomammaksi? Sinä olet soturi, ja soturi ei saa kaivata muuta kotia, kun leiriään, ei rakastaa mitään sen enemmän, kun kunniaansa. Kaaprieli, älä jää kotiin. Minä rukoilen sinua, minä, joka niin hartaasti suon sinulle hyvää. Lähde niin pian kun voit, Kaaprieli! Vai etkö tunne, että kuolettaisit minun tuhansia kertoja jokaisella katsannolla surevasta silmästäsi? Minä kuolisin tuhansia kertoja jokaisesta raukeasta hymystä kalpeilta kasvoiltasi."

Polvistunut nuorukainen huomasi hyvin yhä vienommasta äänestä, yhä hellemmistä rukouksista ja nuhteista, ettei Heleena kauemmin kykenisi taistelemaan arvollisuutensa puolesta. Eriskummainen, synkeä halu ruveta vastarinnaksi valtasi hänen mielensä. Se oli eräs noita pimeyden henkiä, joka helteisesti suhisevin siivin liehahti hänen sielunsa ylitse. "Ei Heleena!" sanoi hän. "En voi lähteä. Tiedän kuolevani mielihaikeudesta, mutta salli minun täällä kuolla!"

Heleena tempasi äkisti kätensä irti hänen kädestään ja hypähti pari askelta takaperin. Hän laski kätensä ristiin niin rukoilevan näköisenä, että nuorukainen loi silmänsä alas eikä tohtinut enään katsoa häntä silmiin. "Kaaprieli! Minä rukoilen sinua, minä vannotan sinua! Tottele minua, — taikka älä ainakaan kuoleta minua näin pitkällisesti. Pelasta meidät molemmat! Molemmat olisimme hukassa, jos et lähtisi. Minä rukoilen sinua polvillani, lähde matkaan!"

Heleena tahtoi langeta polvilleen, mutta nuorukainen kavahti ylös salaman nopeudella, tarttui häntä vyötäisistä kiini ja likisti häntä sydäntään vasten. "Älä rukoile minua!" huudahti hän. "Älä polvistu eteeni. Jos epätoivoni jälleen heräjä, niin se vaan tekee mieleni yhä katkerammaksi."

Heleena kiskaisi itsensä irti ja väenteli epätoivoisena käsiään.

"Oi Jumala!" huudahti hän: "Eikö kukaan tahdo armahtaa minua ja antaa minulle kuolemata!" Mutta äkkiä tapasi nuorukaista ikäänkun parempi tunne. Jalompi henki kävi hänen läpitsensä. Hän katseli Heleenan epätoivoa syvimmän hetytyksen silmäyksellä ja lähestyi häntä nöyrällä ja rukoilevalla liikennöllä. "Antakaa minulle anteeksi, Heleena!" huokasi hän: "Te olette jalompi kun minä! Te olette vahvempi kun minun sydämeni on! Äitini! Menköön, minä tottelen teitä! Jääkää hyvästi!"

Heleenan kasvoissa näkyi nyt kirkastuneen mielikarvouden ilmaus, mielikarvouden semmoisen, joka samalla sisältää erinomaista iloa. Hän oli kun alttiiksi antavaisuuden enkeli. "Kiitän sinua, Kaaprieli", sanoi hän ja ojensi hänelle vapaaehtoisesti ja ystävällisesti kätensä. "Jää hyvästi! Oi, jospa saavuttaisit onnen, niin ihanan, kun sydämeni sinulle suo!"

"Onnen?" matki nuorukainen, ja hirmuinen ivanauru rumensi taas hänen jalot kasvonsa: "Onnen? Pois sysätty, karkoitettu, hyljätty kun rikollinen, kun katala pahantekijä? Ja yhtäkaikki sanotte, että olen onnen saavuttava! On onni minullekin, — ja se — se on i'äti hukassa!"

"Kaaprieli!" sanoi Heleena ylevällä vakaisuudella: "Nyt ei puhunutkaan jalo sydämesi. Oi, mutta älä anna paremman tuntosi tulla voitetuksi. Olet luvannut lähteä, mutta lähdekin sillä jalomielisellä päätöksellä, että olet suruasi suurempi ja parempi. Sen voi mies tehdä."

Nuorukainen loi silmänsä alas, mutta nosti ne taas hurjan epätoivoisena ylös. "Miksi näyttäisin itseäni väkevämmäksi ja paremmaksi kun olen", sanoi hän: "Enkö ole ilmankin onneton, lisäämättä suruani koettamalla sitä salata. Eikö epätoivoni saisi edes valittamalla helpotusta etsiä."

Heleena punastui, mutta äkisti taas rohkaisi hän mielensä. "Älä puhu, älä sano niin, Kaaprieli!" rukoili hän. "Yksi ainoa sana suustasi voisi minun kuolettaa! Mutta erotkaamme nyt. Voi hyvin, jää hyvästi i'äti."

Heleena mieli rientämään pois, sillä kamala pelko valtasi hänen sydämensä, että nuorukaisen hurjuus esiintyisi tunteina ja sanoina, jotka hän tahtoi i'äti kätkeytyksi salaisen aavistuksen pimeyteen, jonkunlaisen epätietoisuuden varjoon. Mutta nuorukainen pidätti häntä vielä.

"Antakaa minulle anteeksi, ennenkun erkanemme!" huokasi hän: "Antakaa minulle joku sana lohdutukseksi, suosionne merkiksi, joka seuratkoon minua vieraalle maalle, kuolemaan asti! Heleena, armas äitini — koska minun siksi on teitä sanominen, — kultanne ei minua iloita. Se haihtuu niin pian! — Mutta voitteko antaa sydämelleni aarteen, joka tekee minun äärettömän onnellisemmaksi. Heleena, minä pyydän teitä pyhittämään huuleni suukkosella. Sitte ne eivät milloinkaan enään tule naisen suuhun koskemaan."

Hämmästynyt Heleena peräytyi. Hänen urhomielisestä käytöksestään tuli kerrassa loppu. Hän punastui ja kalpeni, ja hellän äidin sijassa seisoi nyt viisitoistavuotias tyttö syvästi mielenkuihaisen nuorukaisen edessä.

"Kiellätkö minulta tämän viimeisenkin rukouksen?" kysyi nuorukainen hellästi. "Voitko kieltää sitä, Heleena? Käynehän äidin poikaansa suuteleminen jäähyvästihetkellä!"

Heleena kalvettui taas siitä katkerasta mielen-ilmauksesta, mikä esiintyi noissa sanoissa. Vapisten ja peljäten että uudelleen kiihdyttäisi nuorukaisen hurjuutta, käänsi hän kasvonsa hänen kasvoinsa puoleen ja suuteli häntä kaksi kertaa.

Molemmat olivat sitte niin ääneti, niin täynnä hiljaista, ehkä äänetöntä mielihaikeutta. He katselivat toisiaan muutamia silmänräpäyksiä, ja erkanivat sitte sanaakaan virkkamatta.

Heleenan avatessa ovea tuli hovipalvelija Heikki. Tämä loi utelevan silmäyksen Heleenaan ja De la Chapelleen, havaitsi rahakukkaron, jonka Heleena oli pannut pöydälle, ja nyökäytti päätään tyytyväisesti. Sitte tarjosi hän Heleenalle käsivartensa ja saatteli häntä lähelle hovilinnaa.

Erotessaan Heleenasta loi hän tuikean silmäyksen tuimaan palvelijaan, joka oli heitä seurannut kappaleen matkan päässä. Sen tähden hän vaan likisti Heleenan kättä hyvästellessään.

XXI.

Vanha Hattulanius istui kreikkalaisen kirjansa vierellä, niinkun tapansa oli, takkavalkean vaiheilla, vanhan Saaran toimitellessa talouden askareita. Vanhus lasi kirjansa kiinni, ja katsoa tuijotti riutuvaan ahjoon, siitä lähtevän himeän punaisen valon turhaan kokiessa taistella hämärää vastaan. Hirmuinen myrsky vonkui pienen kartanon nurkissa, ja lumi pyryili suunnattomiksi nietoksiksi, jotka ikäänkun äärettömän liitumeren laineet tulvasivat maiden yli. Petäjät metsissä notkuivat ja väännähtelivät, niinkun kuoleman tuskissa, ja toisinaan kuului rajuilman tohinan läpi taittuvan petäjän paukkuva räiske, tahi toisiaan kihnuttavain oksain kimakka ryskinä.

"Jumala varjelkoon niitä, jotka nyt ovat matkalla!" huokasi jumalinen kirkkoherra.

"Tämmöisellä hukkain ja varkaiden ilmalla pysyy toki jokainen rehellinen ihminen kotonaan," sanoi Saara. "Jos joku nyt on ulkona, ei hän ole oikeilla retkillä."

"Älä sano niin, vaimoni!" sanoi kirkkoherra: "Älä tee syntiä..."

Kaksi kovaa paukausta ovelle keskeyttivät hänen puheensa. Saaraa vapistutti ja hän heittäysi miehensä käsivartta vasten, jonka tämä ojensi ylösnoostaakseen. "Ole hiljaa Jumalan tähden, Antti kultani: Ne ovat pahoja ihmisiä!"

"Niinpä sanoit silloinkin, kun Översti tuli meille viime syksynä!" vastasi kirkkoherra.

"Niinpä niin!" vastasi Saara: "Mitä hyvää siitä vieraasta lienee ollut, sen Jumala tietäköön!"

"Vaimo!" sanoi kirkkoherra: "Hillitse kielesi, ettet syökse meitä onnettomuuteen."

Näin sanoen meni hän ovelle ja avasi.

Hyvin tunnettu kamaripalvelija, Rupertti, astui sisään ja sanoi terveisiä itse Överstiltä, joka myös samalla astui alas ratsaalta, käskien väkensä majoittua entisiin paikkoihin. Kirkkoherra otti vieraansa sydämellisellä ilolla vastaan, kyseli häneltä ehtimiseen yhtä ja toista, mikä koski hänen rouvaansa, muistamatta, ettei Överstikään ollut rouvaansa nähnyt siitä asti, kun hän itse.

Harvinaisella alhaisuudella ja mielihyvällä puristi Översti vanhuksen kättä näyttäen omituisella hyvällä mielellä jälleen näkevän tämän vähävaraisen asunnon, missä hän ensi kerran tapasi nuoren puolisonsa. Hän katseli ympärilleen tässä matalassa tuvassa, ja sanoi, ojentaessaan kättä Saarelle: "Jos nytkin tahdotte antaa minun olla vieraananne, muori kultaseni, niin en tahdokaan vaivata teitä niinkun viimein. Huomenna varhain matkustan taas. Minulla ei ole rauhaa, ennenkun näen nuoren morsiameni. Olen pikimältäni käynyt Anjalassa, ja käskenyt laittaa kaikki kohdat kuntoon kotiin tuloksemme uudelle vuodelle, mutta en tahtonut siellä viipyä. Tahdoin mieluummin vielä kerran viettää yön luonanne, arvokas Isä Antti ja Saara muori."

"Hyvin terve tultuanne, ankarin Armonne!" sanoi eukko sydämellisellä ilolla. "Se on suuri kunnia halvalle kodillemme! Jumala siunatkoon Teidän Armoanne, kun otatte hyväksenne!"

Illallinen oli kohta valmistettu. Vanha Saara kysyi, tahtoiko Översti maata tavallisessa sängyssään, vai

laittaisiko hän vuoteen suureen uudinsänkyyn pienessä kamarissa. Hieno punastus lennähti soturin kasvoihin, pyytäessään jälkimäistä.

Eukon pannahsa kaikkia kohtia järjestykseen, tuotatti Översti pullon viiniä, jota hän pyysi kirkkoherran kanssansa tyhjentämään. Joka ryppyiltä kävi kirkkoherra aina puheliaammaksi, ja viimein otti hän puheeksi vaimonsakin taikauskoiset ennustukset, ettei hyvin kävisi, koska vihkiessä kylmä teräs oli morsiamen ja sulhasen välillä.

Översti, joka ei juuri peljännyt kylmää terästä, hymyili ja sanoi: "Tunnen Heleenani hellän sydämen, ja jos hän ei tule onnelliseksi, niin se on minun syyni!"

"Niin, niin!" myönsi kirkkoherra: "Hän on harvinainen nainen. Pikainen on hän kyllä kaikessa, mutta hänellä on niin herttaisen hyvä sydän, aivan niinkun Hänen Herrautensa näki hyväksi mainita."

Saara tuli samassa kamariin. Hänenkin täytyi maistaa pikarillinen viiniä.

Sittekun hän syvään niaten oli juonut Hänen ankaran Armonsa onneksi, pyysi hän nöyrästi: "että Hänen Armonsa pelastaisi hänen erästä ankarasta huolesta, jonka esineenä oli pienoinen laatikko."

"No, mikähän se olisi?" kysyi Översti hymysuin.

"Ah, Hänen Armonsa!" huudahti Saara: "Olen varsin huolissani, miten saanen sen pienen laatikon omistajalleen. Nuori ihana neiti Markareeta Cabeliau matkusti tästä sivu pari päivää tätä ennen, ja oli meillä yötä. Hänen vanha isänsä oli yhdessä matkassa. He olivat matkalla Nyköpinkiin, ja sanoivat, että Teidän korkea Armonne siellä varmaan tapaa heidät. Jumala suokoon Hänen Armolleen onnellista matkustusta sekä iloa perille päästessä. Niin, sitähän aioinkin sanoa, että nuori Markareeta unhotti laatikon tänne. Ei se ole juuri suuri, mutta varmaan on siinä kalliita kapineita, niinkuin rikkaat kauppiat aina kuljettavat niitä muassaan."

"Hyvin mielelläni, rakas Saara muori!" nyökäytti Översti päätään: "Minä tunnen sekä Aprami Cabeliau'n että hänen tyttärensä varsin hyvin, ja tapaankin heitä varmaan!"

Vielä kerran nyökäytti Översti päätään vanhalle parikunnalle, käski palvelijansa olla varhain valmiina lähtemään, ja meni pieneen kamariin.

Pöydällä nuoren Heleena Wreden entisessä huoneessa paloi taas sama pieni lamppu, ja sen vierellä oli pienoinen kallis arvoinen laatikko. Saara muorin rukki oli asetettu syrjään ja ison uudinsängyn punaiset samettiset esiriput olivat auki vedetyt. Ulkona riehui rajuilma yhtenäin, Överstin sitä huomaamatta.

Aateksivainen soturi astui muutamia kertoja edes takaisin lattialla. Hänestä tuntui niin kummalliselta. Suloisessa ruusun hohteessa väikkyi hänen muistissaan sen ihanan neidin kuva, jota hän sanoi puolisokseen. Hän kertoili muistossaan koko rakkautensa kohtalon, kuinka se syntyi hirmuisella silmänräpäyksellä, kuinka sitä niin useat Heleenan lempeyden armaat osoitukset elvyttivät, kuinka se kerrassa iäksi päiväksi vahvistettiin samalla hetkellä, jona hänen täytyi hänestä erota. Kaikkityyni oli ihana unelma — ainoastaan jäähyvästi hetken päällä häilähteli jotakin synkeätä, jotakin hämäräisesti huolettavaista. Hän pudisti päätään itsekseen, ja hän olisi toivonut sen toisin olleeksi. Hän olisi tahtonut uudelleen elää noita viimeisiä hetkiä Heleenan kanssa, ja sanoa hänelle muuta, kun mitä oli sanonut.

Tyytymättömyyden ja levottomuuden tunne heräsi hänessä. Hänen kuluneen elämänsä vieläkin kaukaisemmista ajoista tunki toisinaan hahmuja hänen muistiinsa, joita hän kiivaasti koetti karkoitella, kiinnittämällä ajatuksensa rakastettuun Heleenaansa.

Hän kiirehti vuoteelle menemään ja lymysi nyt punaisten esirippujen varjoon.

Hän koetti nukkua, mutta se oli turhaa koetusta. Myrskyn ryske, joka ei koskaan ennen liene hänen untansa häirinyt, kajahteli hänen omassa sisussaan eriskummaisella tavalla. Huolettavat ja sekaiset aavistukset, joita hän väkisin koki karkoittaa, pitivät häntä valveilla.

"Oi Heleenani!" huokasi hän: "Oletko vienyt muassasi täältä ne viattomuuden ja rauhan enkelit, jotka lepoasi vartioitsivat? En kadehdi sinulta niiden taivaallista seuraa. Ah, autuudekseni olen ne sinun luonasi löytävä!"

Neiti Ebba Brahe ja rouva De la Chapelle kävelivät, pitäen toisiaan vyötäisistä, edestakasin isossa, kolkossa salissa, jota kynttiläruunut ja lamput valaisivat. Se oli leskikuningattaren iso tanssisali. Molemmat olivat surulla mielin; mutta Ebba, jolla oli tyyneempi luonto, koki lohdutella kiihkoista ystäväänsä, joka näytti olevan kovin mielenkuohuisena.

"Niin niin, se on ollut ja mennyt!" sanoi Ebba. "Näen, ettei minulla olekaan onnea odotettavana niin huikentelevalta sydämeltä, kun hänen on. Usko minua, Heleena, emme tulekaan niin onnelliseksi, kun nuorena luulimme. Jollei parempaa ja rauhallisempaa turvapaikkaa omalle tunnolle olisi, kun nuoruuden rakkaus, niin olisimme hukassa. Ei, muuta onnellisuutta ei ole, kun velvollisuuksien täyttäminen, niin luulen minä tästä hetkestä alkaen."

"Oi Jumala!" huokaisi Heleena: "Mitkä velvollisuudet! Minä kauhistun niitä!"

"Älä tee sitä, Heleena!" jatkoi Ebba. "Usko minua, tuo levollinen onni, olla ylevän ja vakaisen miehen vaimo, on tosiaankin paljon parempi kun se hupa, minkä nuorukaisen huikenteleva suosio tuottaa. Eipä olekaan niin vaikeata uhrata rakkautta kunnioitukselle. Moni saa uhrata sen jääkylmälle velvollisuudelle ilman muuta palkintoa kun välinpitämättömyyttä ja ylenkatsetta. Se on nyt kerta meidän naisten kohtalo."

"Ah, se on kova kohtalo!" valitti Heleena: "Mutta sinä kannat kohtalosi voimalla. Kuitenkin näen sinun haikeasti surevan. Tuo kavala hollantilaisnainen! Ja kuningas on todellakin rakastunut häneen."

"Se on varsin varma!" vastasi Ebba punastuen: "Ja minä menen sen tähden naimisiin Jaakko De la Gardien kanssa. Elämä pyhitetty huoneellisille velvollisuuksille, on palkitseva minulle kadonneet nuoruuteni unelmat."

"Ah! huomaan että olet oikeassa!" sanoi Heleena: "Mutta tuleeko minullakin olemaan sellaista voimaa? Pelkään, että puolisoni näkeminen minun kuolettaa. Ja kuitenkin, enkö ole täyttänyt velvollisuuttani? Ah, mikä minua kuolettaa on se, etten tehnyt sitä mieluisesti, että olen tehnyt sen särjetyllä sydämellä. Jumalan olkoon kiitos, että se on ollut ja mennyt!"

"Niin ensimmäinen hetki on vaikea!" sanoi Ebba huo'aten ja meni ystäväänsä kanssa akkunan luokse: "Mutta kyllä levostumme, kun vaan on sydäntä tekemään vakaisen päätöksen."

Ebba Brahe kohotti kaunistä kättänsä, käänsi timanttisormuksen, joka hänellä oli sormessa, akkunarautua vasten ja piirsi siihen nuo hyvin tunnetut värstyt:

"Kohtalooni tyydyn vaan,
Ja kiitän Herraa armostaan."

Molemmat nuoret naiset katselivat äänettöminä tätä kirjoitusta, kun samassa ovi aukesi ja kuningas itse astui sisään taluttaen äitiään, leskikuningatarta. Heidän jälessään tuli loistoisa saattokunta, jonka joukosta Heleenan tarkka silmä likinnä kuningasta keksi sen uljaan soturin, jota hänen täytyi puolisoikseen sanoa. Kuningas tervehti etäältä, hämmästyneesti katsahtaen, kaunistä punastuvaa Ebbaa; mutta De la Chapelle riensi Heleenan luokse, suuteli kalvettuvaa otsalle ja suulle, ja likisti, ihastuksissaan, koko hovin läsnä ollessa kainostelevan naisen rintaansa vasten.

XXIII.

Kuningas oli käskenyt koulun rehtorin Nyköpingissä kirjoittamaan ilvenäytelmän, jota muutamat koulupojat ja teinit Linköpingistä — Strengnäsän lukiota ei silloin vielä ollutkaan — tulisivat näyttämään urhoollisen Översti De la Chapellen häpäivänä.

Oppinut maisteri Sveno Svinevadensis oli salaisuudessa tehnyt merkillisen teoksensa, lisännyt näyttelijäkunnan muutamilla nuorilla hoviherroilla, ja oli juuri eräässä hovilinnan isossa salissa, valmiina aloittamaan suurta näytelmäänsä, jolla oli seuraava nimitys: "Viipurin pamaus, ratki surkea ja ajateltava kometiiaa, Ruotsalaisten iloinen Venäläisten surullinen nähdä ja kuulla, jossa näytellään: kuinka mahtava ja sotakuntainen kapteeni, Canutus Posse, räjäytti monta tuhatta Tatarilaista ilmaan ruutimiinulla, kokoon pannut Sveno Svinevadensis, jouluaattona vuonna 1614, Nyköpingin hovilinnassa."

Tuskin oli Översti De la Chapelle tointunut ihastuksistaan ja Heleena malttanut mieltänsä, ennenkun eräs hoviherra, joka oli puettu prologoksi (esipuhujaksi), kutsui koko seuran astumaan näytelmäsalin.

Kaikki riensivät sinne suuresti iloisina ja uteliaina. Heleena oli iloissaan tästä tilaisuudesta saada itseksensä mietiskellä, ollessaan näytelmää katselevinaan; hän meni siis mielellään muassa. Översti ei ollut näytelmästä juuri milläänkään. Kun seurue pitkän käytävän läpi astui näytelmähuoneeseen, näki Översti sivu mennessään toisen Heleenan palvelioista, erittäin merkittävästi ja levottomasti katsellen, seisovan siellä. "Odota täällä!" kuiskaisi Översti hänelle äkisti, saliin astuessaan.

Heleena oli sekä huomannut palvelijan arveluttavan katsannon että kuullut puolisonsa sanat. Kamala aavistus lennähti hänen mieleensä, ja hän mietti mitä hän palvelijalla olisi sanomista. Heleena tahtoi ennen häntä ennättää, sillä hänellä olikin paljon miehelleen uskomista; mutta hänen täytyi odottaa siihen tilaisuutta.

Kun seurue oli istunut paikoilleen ja näytelmä alkanut, puikahti Översti pois. Heleena katsahti hätäisesti hänen jälkeensä, liikahtaen juuri kun olis tahtonut paluuttaa häntä; mutta Översti nyökäytti ystävällisesti päätään, ikäänkun levoittaakseen häntä, lupasi kohta tulla takaisin ja meni huoneesta:

Heleena antautui omain levottomain ajatustensa valtoihin, huolimatta pitkäveteisestä näytelmästä, jonka henkilöt nyt astuivat esiin toinen toisensa perään, pitivät pitkiä puheita tahi lauloivat lauluja, lukua pitämättä nykyisemmän ajan vaatimuksista taiteelta.

Lopuksi astui esiin nuorukainen, jonka näky karkoitti veret Heleenan poskilta ja uhkasi pakahuttaa hänen sydämensä.

Se oli solakka, kalpea mies ritarillisessa puvussa, kannel pansaroitulla käsivarrellaan. Hän astui esiin jalolla arvoisuudella, silmäyksensä lennähtivät seuran ylitse ja jäivät viimein Heleenaan katsomaan. Hän lauloi:

Siell' istui Kymijoen partaalla
Matkustaja rukoillen.
Hän yksin kuuli rukouksensa,
Se oli niin murheinen:
Kun tuuli katosi nuoruuteni,
Ei oo mulla rauhaakaan;
Mun ruusuni ryöväri tempaisi;
Valmis olen kuolemaan.

Näin yksinänsä hän laulaapi
Rajuilman noustessa.
Himeästi tähtyet tuikkaapi,
Hänen surmaapi salama.

Laulun sävelissä oli eriskummainen tuskallisuus, jonkunlainen epätoivoisuus, jonka ilmausta kuitenkin levonsivat ne hiljaa raukeavat, kantelelta otetut soinnut, joilla laulaja lopetti laulunsa.

Kuulijat, joita teeskentelevän soitannon nautinto ei ollut pilannut, olivat syvältä liikutetut, ja itse näytelmän tekijäkin, herra Sveno Svinevadensis, ihastui noista sävelistä, jotka eläyttivät ja kunnostuttivat hänen typerämielisiä värsyjään.

Mutta hän, jota laulajan silmät olivat tähdänneet, ja jonka sisimmäinen rinta oli vastannut tähän haikeamieliseen lauluun, oli viimeisiä säveliä kuullessaan vaipunut penkilleen jälleen, ja tuskallinen kalmankalpeus peitti hänen kasvojaan.

Samassa silmänräpäyksessä kävi voimakas käsi hänen vyötäisiinsä. Se oli Översti. Säpsähtynyt Heleena katsahti ylös; mutta musertava katsahdus Överstin silmistä kohtasi häntä. Överstin kulmat olivat kammoittavasti ryppyisinä kun hän hampaitaan purren kallistui Heleenan kuvan puoleen ja kuiskaisi: "Tule pois täältä, uskon! Minä haastan sinut oikeuteen. Sinä olet myönyt koristimesi, sinä olet pettänyt rakkauteni, — — — mutta hiljaa! hiljaa!"

Hän laski sormensa Heleenan suulle ja kantoi hänen pois, kuuntelijain huomion ollessa kääntyneenä Svinevadensis'en mestariteoksen pitkitykseen.

Ulkopuolella ovea seisoivat näytelmäntekijä, teoksestaan ihastuksissaan — sillä innossaan piti hän soitantoakin tekemänänsä — ja huusi Överstille, joka riensi ohitse kalpean morsiamensa kanssa: "Sepä kävi oivallisesti! Ukonnuoli kuolevaan iski! Mutta mitä se on Viipurin Pamauksen suhteen? Seisottukaa kaikkiin mokomin sitä kuulemaan!"

XXIV.

Översti astui morsiuskamariin, pyörtynyt morsiamensa sylissä. Hän asetti hänen komealle vuoteelleen, loi hurjan silmäyksen häneen, ja käveli edes takaisin, antaakseen hänelle aikaa tointua, ja malttaakseen itsekin mieltään sekä ryhtyäkseen johonkin päätökseen.

Samassa astui sisään kaksi nuorukaista, joita Överstin palvelijat turhaan kokivat estää. Sillä aikaa kun toinen, lumikalpea Kaaprieli, loi hurjia silmäyksiä ympärilleen ja viimein tuikasti katsahti hämmästyneeseen isäänsä, astui toinen, hovipalvelija Heikki, rohkeasti morsiuksängyn viereen ja mitä hellimmästi suuteli kalvettunutta.

Översti ei tiennyt mitä ajatteli. Hän ryhtyi miekkaansa.

Mutta nyt kuvautui lempeämpi ja jalompi tunne nuoren pojan kasvoihin. Hän astui luokse ja pidätti isänsä kättä. "Oi isäni!" sanoi hän: "kohtahan jätämme hyvästit toisillemme!"

"Hyvästit!" matki kummastunut Översti. "Enhän minä tiedä..."

"Ettekö tiedä, isäni?" keskeytti nuorukainen.

"Ei olekaan siis teidän tietenne, kun hän — minun — minun äitini — antoi minulle rahaa matkustaakseni pois? Ette suinkaan tiedäkkään, että kuningatar on ajanut minun pois hovista?"

"Oi Jumala!" huudahti isä: "Se olikin sen tähden kun hänen korunsa olivat Hollantilaisella. Mutta kuka..."

"Jää hyvästi, Heleena!" sanoi hovipalvelija. "Minä menen sotajoukkoon Liivinmaalle Kaaprielin kanssa."

Silloin kuiskaisi Heleena tuskin kuuluvalla äänellä: "Ah, älä vielä lähde — ota minua kanssasi Anjalaan!"

"Sisar raukka!" huokaisi hovipalvelija.

Överstin kasvot lensivät tulisen punaisiksi. Säihkyvä silmäys välähti vapisevaan ja hämmästyneeseen palvelijaan, joka kiirehti ulos, toinen nuoreen Heikki Fabiani Wredeen.

"Isäni!" sanoi Kaaprieli. "Tiedän kostosi kauan vainonneen Wreden sukua; mutta Heikki on ystäväni ja hyväntekijäni. Hänen sisarensa on puolisonne. Minä sanon häntä äidikseni, ja silloinhan kostonne toki lienee loppunut!"

Kalpea hymy elähytti Heleenan kauniita kasvoja. Hän ojensi kätensä rukoilevasti herransa ja puolisonsa puoleen, ja silmäys niin taivaallinen, että se olisi sulattanut paholaisenkin jäisen sydämen, kohtasi Överstiä hänen raukeista silmistään.

Översti astui hänen luoksensa, tarttui hänen käteensä katuvaisella helleydellä ja likisti sitä huuliaan vasten.

Heleena piti hänen kättään omassaan, otti hiljaa veljensä käden ja vei sen Överstin käteen.

Uljain ja vakain silmin katseli Fabian Wrede vanhaa vihollistaan; mutta kun pyhä tunne elähytti Överstin kasvoja, ja hän levitti sylinsä nuorukaista kohti, vaipui tämä, suloisesti sovitettuna, hänen jaloa rintaansa vasten. Heleena laski kätensä ristiin. Se taivaallinen silmäys, jonka hän oli luonut korkeuteen, kohtasi sitte nuorta De la Chapellea, joka seisoi oven vieressä ja itki.

Isä riensi poikansa luokse ja likisti häntäkin kotvan aikaa sydäntään vasten.

Heidän näin seisoessaan, ääneti toisiaan syleillen, kuiskasi Heikki ankarasti vapisten: "Hiljaa, hiljaa! — älkää häiritkö Heleenaa — hän uinahtaa! Oi Jumala! —"

KIRJAN ARVOSTELIJAN LISÄYS.

Herra rohvessori A. Fryxell mainitsee Ruotsin historiassaan (kuudes osa, sivu 70), että nuori De la

Chapelle, jota sotamiehet kutsuivat pieneksi Laske-Pelleksi, samoin kun isää isoksi, oli siinä osastossa Ruotsin sotajoukkoa, joka, Johan Banérin komennossa, 9 päivänä Syyskuuta v. 1621 väkiryssä valloitti Riikan kaupungin. Vanha De la Chapelle kehoitti siellä poikaansa uskollisesti työntymään eteenpäin. Nuorukainen totteli — ja kaatui samassa silmänräpäyksessä, tiheän luotisuihkun lävistämänä.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK HELENA WREDE: ROMANTTINEN KERTOMUS
KUSTAAVI II ADOLFIN AJALTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do

copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.